

PRIMJENA ETIČKIH NAČELA U PODUZEĆU BA-COM d.o.o.

Babić, Antonio

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:033869>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-07**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**PRIMJENA ETIČKIH NAČELA U PODUZEĆU
BA-COM d.o.o.**

Mentor:

prof. dr. sc. Želimir Dulčić

Student:

Antonio Babić

Split, kolovoz 2018.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Definicija problema istraživanja.....	1
1.2. Ciljevi rada.....	1
1.3. Metode rada	1
1.4. Struktura rada.....	3
2. TEORIJSKE ODREDNICE POSLOVNE ETIKE.....	4
2.1. Definiranje poslovne etike	4
2.2. Povijesni razvoj poslovne etike	6
2.3. Predmet poslovne etike	7
2.4. Svrha poslovne etike.....	10
2.5. Načela poslovne etike	10
2.6. Proces donošenja etične odluke.....	11
3. OPĆI PODATCI O PODUZEĆU BA-COM d.o.o.....	14
3.1. O poduzeću Ba-com d.o.o.	14
3.2. Djelatnost poduzeća	15
3.3. Organizacijska i vlasnička struktura poduzeća	17
3.4. Ljudski resursi u poduzeću	18
4. ISTRAŽIVANJE PRIMJENE ETIČKIH NAČELA U PODUZEĆU BA-COM D.O.O.	20
4.1. Metodologija istraživanja	20
4.2. Rezultati istraživanja	21
4.2.1. Opće karakteristike uzorka	21
4.2.2. Primjena načela poslovne etike u poduzeću Ba-com d.o.o.	25
4.3. Rasprava i verifikacija istraživačkih hipoteza	36
5. ZAKLJUČAK.....	38
LITERATURA	40
POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA	42
SAŽETAK.....	44
SUMMARY	45
PRILOZI	46

1. UVOD

1.1. Definicija problema istraživanja

Predmet je završnog rada primjena etičkih načela u poduzeću Ba-com d.o.o. Poslovna etika obuhvaća skup pravila koja se trebaju slijediti u moralnom poslovanju. Iako je svrha poslovanja prvenstveno ostvarivanje profita, poslovna etika polazi od pretpostavke da se prilikom izvođenja bilo kakvih poslovnih aktivnosti trebaju uzeti u obzir i posljedice tih aktivnosti na njezine sudionike, ali i na okolinu, odnosno na cjelokupno društvo. Važno je da svako poduzeće slijedi opća načela u etičkom poslovanju kako bi provođenje poslovnih aktivnosti imalo pozitivan učinak na cjelokupnu zajednicu. Problem istraživanja jest utvrđivanje primjena načela poslovne etike, prvo s teorijskog aspekta, a zatim i na temelju empirijskog istraživanja, odnosno na primjeru poduzeća Ba-com d.o.o.

1.2. Ciljevi rada

Ciljevi završnog rada jesu sljedeći:

- definirati etiku i poslovnu etiku
- definirati temeljna načela poslovne etike
- na praktičnom primjeru analizirati načela poslovne etike (na primjeru poduzeća Ba-com d.o.o.).

1.3. Metode rada

Kako bi se u radu postiglo ostvarivanje postavljenih ciljeva koriste se odgovarajuće metode istraživanja:¹

- Induktivna metoda – metoda istraživanja kojom se na temelju posebnih ili pojedinačnih činjenica dolazi do zaključaka o općem sudu, a od zapažanja konkretnih pojedinačnih

¹ Zelenika, R. (2000). *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*. Rijeka: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, str. 323-366.

činjenica dolazi se do općih zaključaka. Metoda se koristi s ciljem konkretizacije teorije, provjeravanja istraživačkih hipoteza te prilikom izvođenja zaključaka.

- Deduktivna metoda – metoda istraživanja kojom se iz općih sudova izvode posebni sudovi te se iz općih postavki dolazi do pojedinačnih zaključaka. Ta se istraživačka metoda koristi u cilju konkretizacije teorije, provjeravanja istraživačkih hipoteza te prilikom izvođenja zaključaka.
- Metode analize – istraživačka metoda kojom se složeni pojmovi, sudovi i zaključci raščlanjuju na jednostavnije dijelove koji se posebno izučavaju u odnosu na ostale dijelove u svrhu objašnjavanja stvarnosti. Metoda se koristi s ciljem konkretizacije teorije te prilikom izvođenja zaključaka.
- Metoda sinteze – istraživačka metoda kojom se jednostavne misaone tvorevine sastavljaju u složenije, povezujući izdvojene elemente, pojave i procese u jedinstvenu cjelinu. Metoda sinteze koristi se u svrhu konkretizacije teorije te prilikom izvođenja zaključaka.
- Metoda generalizacije – istraživačka metoda kojom se od jednog posebnog pojma dolazi do općenitijeg koji je po stupnju viši od ostalih pojedinačnih pojmova. Koristi se u teorijskom dijelu rada pri opisivanju i pojašnjavanju specifičnosti predmeta istraživanja.
- Metoda klasifikacije – istraživačka metoda kojom se nekom pojmu određuje mjesto u sustavu pojmova, odnosno postupak određivanja pojmova o nekom području stvari ili pojava. Koristi se u teorijskom dijelu rada pri opisivanju i pojašnjavanju specifičnosti predmeta istraživanja.
- Metoda deskripcije – metoda istraživanja kojom se jednostavno opisuju ili ocrtavaju činjenice, procesi, odnosi i veze, ali bez znanstvenog tumačenja podataka. Koristi se u teorijskom dijelu rada pri opisivanju i pojašnjavanju specifičnosti predmeta istraživanja.
- Metoda anketiranja – istraživačka metoda kojom se na temelju anketnog upitnika istražuju i prikupljaju podatci, informacije, stavovi i mišljenja o predmetu istraživanja. Koristi se u istraživačkom dijelu rada s ciljem utvrđivanja primjene načela poslovne etike na primjeru odabranog poduzeća (Ba-com d.o.o.).
- Metoda studije slučaja – metoda istraživanja kojom se izučava neki pojedinačni slučaj iz znanstvenog područja. Koristi se u istraživačkom dijelu rada, gdje se na primjeru odabranog poduzeća (Ba-com d.o.o.) nastoji utvrditi primjena načela poslovne etike.
- Statistička metoda – metoda istraživanja kojom se analiziraju pojave u okolini tako da se otkrivaju njihove strukture, karakteristike i zakonitosti u pojedinim vremenskim

intervalima te uzročno-posljedične veze između tih pojava. Koristi se u analiziranju rezultata empirijskog istraživanja.

1.4. Struktura rada

Završni rad sadrži pet poglavlja. Prvo je poglavlje rada uvod u kojem se iznosi predmet i cilj završnog rada, metode istraživanja te struktura rada. Drugo poglavlje završnog rada odnosi se na temeljne teorijske odrednice poslovne etike. U tom se poglavlju rada definira pojam poslovne etike te se analiziraju povijesni razvoj poslovne etike, predmet, svrha i načela poslovne etike te proces donošenja etične odluke. Treće poglavlje završnog rada vezano je za opće podatke o poduzeću Ba-com d.o.o. U tom se poglavlju rada iznose opći podatci o poduzeću, njegovoj djelatnosti, organizacijskoj i vlasničkoj strukturi i ljudskim resursima. U četvrtom poglavlju završnog rada analiziraju se načela poslovne etike na primjeru poduzeća Ba-com d.o.o. U tom se poglavlju rada analizira metodologija empirijskog istraživanja i rezultati tog istraživanja te se verificiraju istraživačke hipoteze. Peto poglavlje završnog rada jest zaključak u kojem se sažeto iznosi sve što je istaknuto u radu te se donose određene spoznaje o primjeni etičkih načela u poduzeću Ba-com d.o.o. Završnom radu pridodan je popis literature korištene prilikom pisanja rada. Relevantna literatura obuhvaća knjige, članke i internetske izvore. Osim toga, radu je pridodan sažetak na hrvatskom i na engleskom jeziku (Summary) te popis slika, tablica i grafikona uvrštenih u rad. U prilogu završnog rada nalazi se anketni upitnik korišten u empirijskom istraživanju koje se provodilo za potrebe rada.

2. TEORIJSKE ODREDNICE POSLOVNE ETIKE

Prije nego bude riječi o poslovnoj etici, potrebno je definirati pojam etike, a zatim i sam pojam poslovne etike.

2.1. Definiranje poslovne etike

Prvi koji je upotrijebio termin etika bio je Aristotel (384-322. pr. Kr.), jedan od najvažnijih starogrčkih filozofa. Iako je pojam etike svima poznat, njega nije lako definirati. Prema definiciji koja se ističe u *Hrvatskoj enciklopediji*, etika je „skup načela moralnoga (čudorednog) ponašanja nekoga društva ili društvene skupine koja se zasnivaju na temeljnim društvenim vrijednostima kao što su: dobrota, poštenje, dužnost, istina ljudskost itd.“, odnosno znanost o moralu kao društvenom fenomenu koji se izražava u konkretnim ljudskim postupcima u okviru pravila, maksima i civilizacijskih zasada jednoga društva“.²

Prema *Filozofskom rječniku* etika je „filozofijska disciplina koja ispituje ciljeve i smisao moralnih htijenja, temeljne kriterije vrednovanja moralnih čina i uopće zasnovanost i izvor morala“.³ Iz tako opisanog pojma etike mogu se raščlaniti temeljna svojstva etike:⁴

- osnovni problem kojim se bavi etika je pitanje: što je dobro i loše, ispravno i neispravno?
- etika donosi sudove o etičnosti, odnosno ispravnosti ili pogrešnosti neke akcije, odluke ili događaja
- sudovi se zasnivaju na vrijednostima kao skupu kriterija upotrijebljenih kao standard za prosudbu ljudskog ponašanja.

Najopćenitija definicija etike bila bi da je etika nauka o moralu. Međutim, etika i moral nisu istoznačnice. Etika od grčke riječi *ethos*, a znači „navika“, „običaj“, „karakter“, „čudoređe“, dok moral dolazi od latinskih riječi *mos*, što znači „običaj“, *mores*, što znači

² Hrvatska enciklopedija, *Etika*, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=18496> (pristupljeno 22. srpnja 2018.)

³ Filipović, V. (1989). *Filozofski rječnik*, Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, str. 97-98.

⁴ Štimac, M. (1992). Poslovna etika. *Ekonomski analitičar*, 11, 1, str. 3.

„vladanje“ i *moralitas*, što znači „ponašanje, karakter“.⁵ Etika označava filozofsku disciplinu koja istražuje podrijetlo, motive, normu i svrhu moralnog djelovanja i prosuđivanja, dok se moral odnosi na skup pravila određenog društva i društvene klase o sadržaju i načinu međusobnih odnosa i ljudskih zajednica.⁶ Prema tome, moralno djelovanje je predmet etike.

Suvremeni stručnjaci nude razne definicije poslovne etike, a u ovom je radu izdvojeno nekoliko. Prema definiciji koju navodi Štimac, poslovna etika je „termin koji se odnosi na široki opseg problema povezanih s društvenom i moralnom odgovornošću gospodarstva i ljudi koji donose odluke u poslovnom svijetu.“⁷

Klose definira poslovnu etiku kao „znanost o pravilnom postupanju i odlučivanju poduzetnika u egzistencijalnim pitanjima, u kojima orijentacija na ekonomsko-racionalne motive nije dovoljna“.⁸

Kovačić navodi da je poslovna etika „kodeks moralnih principa koji postavljaju standarde dobrog ili lošeg poslovanja (ponašanja), odnosno pravičnog ili nepravičnog“.⁹

Bebek i Kolumbić određuju poslovnu etiku kao „način koncipiranja, sklapanja, komuniciranja i izvođenja poslova u istovremenom skladu s duhovnim, sociološkim, biološkim i prirodnim zakonitostima čovjeka i okruženja, ili, jednostavnije, poslovnu etiku možemo objasniti kao prirodno vođenje poslova, odnosno poslovanje u skladu s prirodom“.¹⁰

Vidanec definira etiku poslovanja ili poslovna etiku kao „vrstu primijenjene etike koja istražuje primjenu općeprihvaćenih etičkih normi i načela u poslovanju pojedinaca i kompanija u zemlji i u inozemstvu“.¹¹

Prema Vujiću, Ivanišu i Bojiću poslovna etika je „znanost o pravilnom postupanju u poslovanju, ponašanje u skladu s moralom i primjena etičkih načela u poslovnim odnosima i poslovnim aktivnostima. Poslovna etika je posebno područje etike i poslovanja i pozitivno

⁵ Čehok, I. i Koprek, I. (1996). *Etika – priručnik jedne discipline*. Zagreb: Školska knjiga, str. 8.

⁶ Klaić, B. (1983). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Nakladni zavod Matice Hrvatske, str. 395.

⁷ Štimac, M., op. cit., str. 5.

⁸ Klose, A. (1996). *Poduzetnička etika: kako danas?* Zagreb: Školska knjiga, str. 111.

⁹ Kovačić, M. (1996). Poslovna etika i svjetska poslovna praksa. *Slobodno poduzetništvo*, 19, 3, str. 127.

¹⁰ Bebek, B. i Kolumbić, Ž. (2005). *Poslovna etika*. Zagreb: Sinergija, str. 7-8.

¹¹ Vidanec, D. (2011). *Uvod u etiku poslovanja: priručnik*. Zaprrešić: Visoka škola za poslovanje i upravljanje s pravom javnosti „Baltazar Adam Krčelić“, str. 23.

djeluje na imidž tvrtke. Njezin fokus je ponašanje i moralno djelovanje poduzetnika i menadžera unutar i izvan poslovnog subjekta¹².

Gregorić ističe da je poslovna etika „skup moralnih načela i normi kojima se usmjerava ponašanje aktivnih sudionika u gospodarskom sustavu, u skladu s vrijednosnim sustavima koji se temelje na općim ljudskim vrijednostima i usmjerene su na dobrobit čovjeka“.¹³ Dakle, na temelju brojnih definicija može se reći da je poslovna etika skup vjerovanja o tome što je moralno, a što nemoralno poslovanje.

2.2. Povijesni razvoj poslovne etike

Može se reći da je poslovna etika nastala kad i samo poslovanje. Naime, uz samo poslovanje vežu se temeljna pitanja o moralnosti poslovanja, ostvarivanju profita, pravednom poslovanju i sl. Tako se u Hamurabijevu zakoniku, koji je napisan oko 1780. godine prije naše ere, spominje reguliranje cijena proizvoda koje su donosili tadašnji vladari u Mezopotamiji, i to tako da budu poštene i pravedne. Nadalje, u Aristotelovu djelu *Politika* iz 4. stoljeća prije naše ere opisuju se vrline i poroci proizvođača i trgovaca, dok se u Ciceronovu djelu *O dužnostima* obrađuje problem poslovne etike pod naslovom *Profit ili pravda*.¹⁴

Međutim, pravi značaj pojam poslovne etike dobio je u 19. stoljeću kada se razvilo monopolističko poslovanje. Tijekom 20. stoljeća poslovna etika prošla je nekoliko promjena. Tako se krajem šezdesetih godina 20. stoljeća poslovna etika razvila kao nova znanstvena disciplina. U tom se razdoblju počinje razmišljati o očuvanju okoliša, građanskim pravima, sigurnosti radnog mjesta, zadovoljavajućim uvjetima rada itd. Sedamdesetih godina 20. stoljeća poslovna etika se počinje predavati na sveučilištima u SAD-u, dok u javnost izlaze prvi skandali vezani za davanje mita, problemi u zagađenju okoliša, sigurnosti proizvoda i sl.¹⁵ Do 1995. godine poslovna etika ulazi u velika poduzeća koja razvijaju etičke kodekse, čime poslovna etika postaje dio modernog poslovanja poduzeća. Osim toga, organiziraju se brojne udruge,

¹² Vujić, V., Ivaniš, M. i Bojić, B. (2012). *Poslovna etika i multikultura*. Rijeka: Sinergija, str. 8.

¹³ Gregorić, M. (2015). Poslovna etika i korporacijska društvena odgovornost u Hrvatskoj i Kataru. *Obrazovanje za poduzetništvo - E4E: znanstveno stručni časopis o obrazovanju za poduzetništvo*, 5, 2, str. 8.

¹⁴ Krkač, K. (2007). Temeljna pitanja korporacijske društvene odgovornosti. U: Krkač, K. (ur.), *Uvod u poslovnu etiku i korporacijsku društvenu odgovornost*. Zagreb: Zagrebačka škola ekonomije i menadžmenta, str. 243-346.

¹⁵ Ibid., str. 247.

izlaze časopisi i publikacije vezani za poslovnu etiku te se održavaju različite konferencije vezane za poslovnu etiku. Prva konferencija o poslovnoj etici održana je u studenome 1987. godine. Na toj je sjednici s radom počela međunarodna inicijativa „European Business Network“ na kojoj se razmjenjuju iskustva znanstvenika i praktičara vezena za poslovnu etiku. U drugoj polovici osamdesetih godina prošlog stoljeća poslovna etika se institucionalizirala te je postala jedno od područja akademskog istraživanja.¹⁶ Od 1995. godine poslovna etika se širi na područje međunarodnog poslovanja te se počinje raspravljati o problemima kao što su globalizacija i radna politika, ekološki problemi, suverenitet, mito i korupcija, korištenje dječje radne snage itd. Tako je do današnjih dana poslovna politika postala jedna od važnijih tema u poslovanju.

2.3. Predmet poslovne etike

Predmet poslovne etike čine:¹⁷

- pitanja moralne odgovornosti i čovjeka kao člana poduzeća – prema sebi, prema kolegama na poslu, okruženju i zajednici
- pitanja uspostavljanja moralnog subjektiviteta poduzeća – unutar poduzeća, prema okruženju, dioničarima, kupcima
- pitanja društveno-socijalne odgovornosti poduzeća – poštovanje potreba okružja u kojem djeluje.

Poslovna etika raspravlja o tome kakav treba biti poslovni život. Ona ima normativno, usmjeravajuće obilježje – ne govori o onome što jest, već o onome što treba biti. Ovisno o predmetu poslovna se etika dijeli na lokalnu, nacionalnu, internacionalnu i globalnu poslovnu etiku.¹⁸

S motrišta poslovne etike u društvu može se izvršiti podjela na funkcionalnu i sistemsku poslovnu etiku. Funkcionalna etika usmjerena je na pitanja o moralnoj utemeljenosti

¹⁶ Dujanić, M. (2003). Poslovna etika u funkciji managementa. *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci*, 21, 1, str. 55.

¹⁷ Pupovac, D. (2006). *Etika za menadžere*, www.vguk.hr/download.php?downloadParams=studnewsfile%7C871, pristupljeno 28. srpnja 2018.

¹⁸ Ibid.

funkcioniranja poslovanja poduzeća, dok systemska poslovna etika moralno vrednuje gospodarstvo lokalno i globalno kako bi se postigao produktivan odnos između etike, politike i ekonomije.¹⁹

Često se pretpostavlja da je etično ono što je u skladu sa zakonom. Međutim, odnos legalnog i etičnog izrazito je složen. Klasifikacija etičnosti odluka prikazana je na slici 1.

Slika 1. Klasifikacija etičnosti odluka

ETIČNO	II. Etično i legalno	I. Etično i nelegalno
NEETIČNO	III. Neetično i legalno	IV. Neetično i nelegalno
	LEGALNO	NELEGALNO

Izvor: Dujanić, M. (2003). Poslovna etika u funkciji managementa. *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci*, 21, 1, str. 55.

Prema slici 1. vidljivo je da poslovne odluke mogu biti etične i nelegalne, etične i legalne, neetične i legalne te neetične i nelegalne. Smještanje određene poslovne aktivnosti u neki od četiri prikazana kvadranta ovisi o nečijoj točki gledišta, ali i o tome u kakvim je okolnostima ta poslovna aktivnost poduzeta.²⁰

Prema Bebeku i Kolumbiću poslovanje je etično kada su ispunjeni sljedeći uvjeti:²¹

- poslovni subjekti se bave adekvatno svim elementarnim funkcijama poslovnog sustava, odnosno poslovi su usklađeni po složenosti
- u okviru svake od elementarnih funkcija poslovni subjekti etično obavljaju sve elementarne službe – službe su usklađene po vrsti

¹⁹ Ibid.

²⁰ Dujanić, M., op. cit., str. 55.

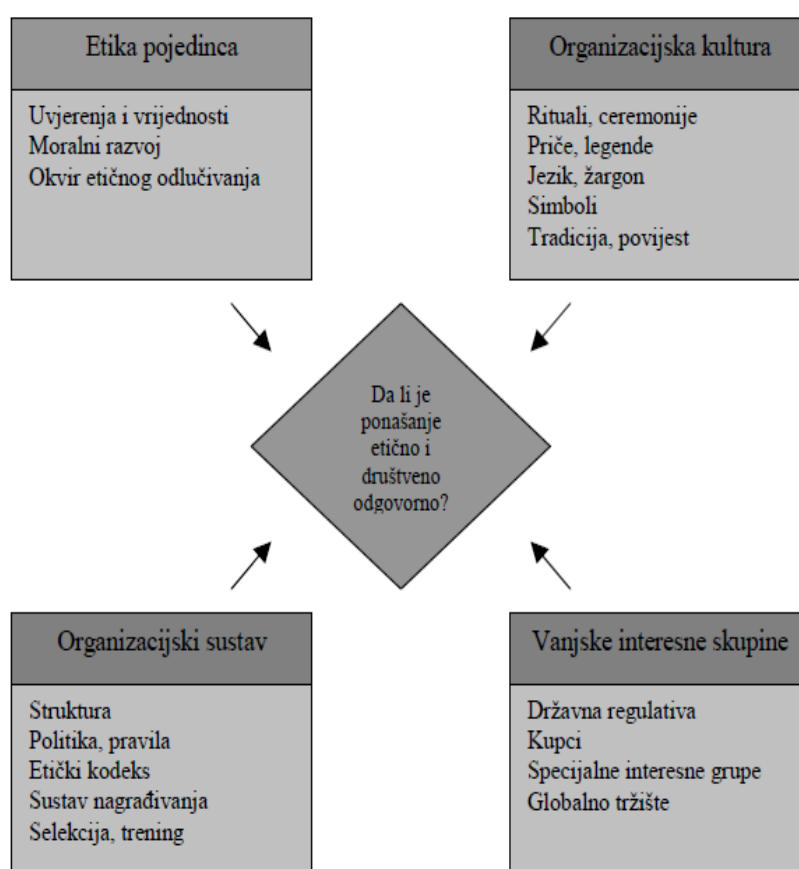
²¹ Bebek, B. i Kolumbić, Ž., op. cit., str. 9.

- sve službe i funkcije odvijaju se u pravom trenutku, odnosno u okviru elementarnih procesa službe i funkcije usklađene po kriteriju faze.

Prema tome, etični poslovi moraju se odvijati u okviru vrste, složenosti i trenutka koji zadovoljavaju etičke kriterije.

Moguće je odrediti čimbenike koji utječu na etično ponašanje u određenom poduzeću. Čimbenici koji utječu na etično ponašanje unutar samog poduzeća prikazani su na slici 2.

Slika 2. Čimbenici koji utječu na etično ponašanje u poduzeću

Izvor: Aleksić, A. (2007). Poslovna etika – element uspješnog poslovanja. *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 5, 1, str. 422.

Prema slici 2. vidljivo je da na poslovnu etiku utječu etike pojedinca, kultura organizacije, organizacijski sustav te vanjske interesne skupine. Prema tome, brojni su čimbenici koji utječu na poslovnu etiku, pa nije lako jednostavno odrediti kakvo je djelovanje etično u poslovanju nekog poduzeća.

2.4. Svrha poslovne etike

Svrha je poslovne etike da otkrije kako se može poboljšati etično poslovanje, odnosno kako da ponašanje u poslovanju bude što moralnije. Iako je poslovanje aktivnost koja pridonosi općem dobru, ta uloga ne govori o specifičnosti poslovanja po kojoj bi se poslovanje razlikovalo od drugih aktivnosti koje doprinose općem dobru. U skladu s time svrha je poslovne etike maksimalizirati vrijednosti postignute prodajom roba i usluga. Cilj je ekonomije ostvarivanje profita, a mjera vrijednosti poslovne etike šteta koju nedostatak etičnosti u poslovanju može izazvati.²² Poslovna etika polazi od pretpostavke da u gospodarstvu ne smije biti prioritarno djelovanje isključivo po načelu ekonomske racionalnosti, već da treba voditi računa i o posljedicama gospodarskih aktivnosti i poslovnih odluka za društvo, okruženje i ključne sudionike.²³

2.5. Načela poslovne etike

Načela (lat. *principum*, što znači „početak“, „princip“, „uzrok“, „povod“) su ishodišta pravila etičkog ponašanja.²⁴ Poslovna etika temelji se na sljedeća tri načela:²⁵

- Načelo pravednosti – načelo koje podrazumijeva pravo svakog zaposlenika nekog poduzeća da se prema njemu postupa pravedno i da se poštuju njegova temeljna prava. Pravednost u nekom poduzeću postoji ako su osigurana ili ako nisu povrijeđena, temeljna prava članova neke zajednice te ako do socijalne ekonomske nejednakosti dolazi samo kada ona osigurava prednost za sve članove.
- Načelo solidarnosti – načelo koje prvenstveno služi u svrhu izjednačavanja u korist socijalno slabijih u okviru neke institucije.
- Načelo podređenosti ili supsidijarnosti – načelo koje izražava poželjan odnos cjeline i njezinih dijelova. Institucije određene vrste mogu djelovati ili pomoći preuzeti funkcije

²² Žitinski, M. (2006). *Poslovna etika*. Dubrovnik: Sveučilište u Dubrovniku, str. 23.

²³ Pupovac, D. (2006). *Etika za menadžere*, www.vguk.hr/download.php?downloadParams=studnewsfile%7C871, pristupljeno 28. srpnja 2018.

²⁴ Žugaj, M. i Brčić, R. (2003). *Menadžment*. Varaždin; Varteks, Tiskara: Fakultet organizacije i informatike, str. 258.

²⁵ Pupovac, D. (2006). *Etika za menadžere*, www.vguk.hr/download.php?downloadParams=studnewsfile%7C871, pristupljeno 28. srpnja 2018.

pojedince ili socijalnih sustava niže razine ako oni nemaju dovoljno snage. Isto tako, te institucije mogu djelovati bez volje pojedinaca ili socijalnih sustava samo ako je zajedničko dobro ugroženo.

Prema Krkaču, temeljna načela poslovne etike nastala kombinacijom načela posljedične i dužnosne etike jesu sljedeća:²⁶

- načelo osobne dobiti (pomozi sebi)
- načelo društvene koristi (čini ono čime činiš dobro zajednici)
- načelo dobrohotnosti ili solidarnosti (pomoć potrebitima)
- načelo paternalizma (pomoći onima koji si ne mogu sami pomoći)
- načelo supsidijarnosti (ne nameći pomoć onome koji si može sam pomoći)
- načelo štete (ne čini štetu drugima)
- načelo poštenja (ne obmanjuj)
- načelo zakona (poštuj zakone)
- načelo autonomije (poštuj slobodu osobe)
- načelo pravde (poštuj pravo osobe na pravednu raspodjelu dobiti)
- načelo prava (poštuj ljudska prava).

2.6. Proces donošenja etične odluke

Nije lako donijeti etičnu odluku. Postoji nekoliko mogućnosti i modela koji omogućuju analiziranje etičkih dilema i te se tako donekle olakšava donošenje etičkih odluka u poslovanju. Modeli dostupni za donošenje etične odluke jesu sljedeći:²⁷

- utilitaristički kriterij
- individualistički kriterij
- kriterij prava
- kriterij pravde.

²⁶ Krkač, K., op. cit., str. 267.

²⁷ Aleksić, A. (2007). Poslovna etika – element uspješnog poslovanja. *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 5, 1, str. 423.

Utilitarizam dolazi od latinske riječi *utilis*, što znači „koristan“, pa je jasno da se odnosi na koristi za sve.²⁸ Prema utilitarističkom kriteriju, koji su u 19. stoljeću razvili filozofi Jeremy Beneth i John Stuart Mills, etične odluke donose se na temelju njihova ishoda ili posljedica. U skladu s time etična je ona odluka koja za najveći broj ljudi donosi dobro ili najmanje zla za one na koje se ta odluka odnosi. Kao kriterij za najveće dobro koriste se učinkovitosti, produktivnosti i visoki profiti jer se smatra da ti cijevi donose najveće zadovoljstvo najvećem broju ljudi unutar poduzeća.²⁹

Prema individualističkom kriteriju ističe se da je djelovanje moralno kada promiče dugoročno najbolje interese za pojedinca. Etična odluka jest ona koja ima više dobrih nego loših strana u odnosu na druga rješenja problema.³⁰

Kriterij prava ističe da pojedinci imaju osnovna prava i slobode koja se moraju poštovati i ne ugrožavati nečijom odlukom. Etična odluka mora poštovati temeljna ljudska prava: pravo na samoodređenje, pravo na slobodu, pravo na vlasništvo i pravo na život.³¹

Prema kriteriju pravde etične odluke se moraju temeljiti na principima jednakosti, pravednosti i nepristranosti. Kriterij promiče pravdu preko uspostavljanja pravila i regulativa koje bi trebale osigurati pravednu raspodjelu koristi za sve.³² Taj se kriterij naglašava u raspodjeli postignutih dobara, u raspodjeli količine posla koji netko mora obaviti kako bi se do tih dobara došlo ili u raspodjeli rizika.³³

Pojedinac koji donosi odluku treba biti upoznat i s negativnim stranama navedenih kriterija. Tako usredotočivanje na utilitaristički kriterij može zanemariti prava pojedinaca u manjini jer se orijentira isključivo na većinu. Korištenje individualističkog kriterija ne mora u praksi dovesti do dugoročnog dobra za sve jer se pojedinac može orijentirati isključivo na zadovoljenje kratkoročnih potreba koje mogu biti kontradiktorne dugoročnim planovima. Kriterij prava stvara ograničenja u djelovanju zbog naglašavanja temeljnih prava, dok kriterij pravde štiti podjednako sve uključene, daje podjednako slabijima i onima u manjini, ali ne znači da tako potiče podjednako i produktivno djelovanje.³⁴ Stoga ta četiri kriterija nude samo opće

²⁸ Čehok, I. i Koprek, I., op. cit., str. 53.

²⁹ Aleksić, A., op. cit., str. 423.

³⁰ Ibid.

³¹ Ibid., str. 423-424.

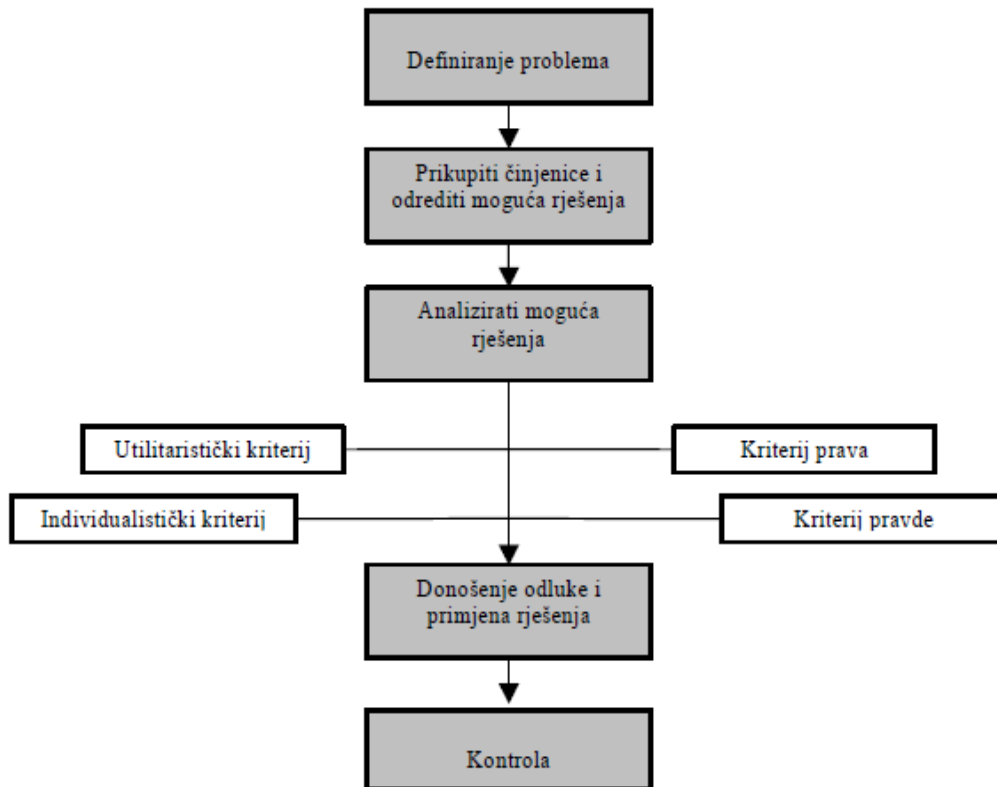
³² Ibid., str. 424.

³³ Krkač, K. i Mladić, D. (2007). Uvod u opću etiku. U: Krkač, K. (ur.), *Uvod u poslovnu etiku i korporacijsku društvenu odgovornost*. Zagreb: Zagrebačka škola ekonomije i menadžmenta, str. 64.

³⁴ Aleksić, A., op. cit., str. 424.

smjernice koje mogu biti korisne prilikom donošenja etične odluke. Proces donošenja etične odluke prikazan je na slici 3.

Slika 3. Proces donošenja etične odluke

Izvor: Aleksić, A. (2007). Poslovna etika – element uspješnog poslovanja. *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 5, 1, str. 424.

Na temelju slike 3. vidljivo je da proces donošenja etične odluke započinje prepoznavanjem etičnog problema. Sljedeći je korak prikupljanje činjenica i određivanje mogućih rješenja etičkog problema. Nakon toga slijedi procjena mogućih rješenja, i to s različitih etičkih perspektiva (prema utilitarističkom i individualističkom kriteriju, kriteriju prava i kriteriju pravde). Četvrti korak jest donošenje etične odluke prema najboljem kriteriju i primjena donesene odluke. Peti i posljednji korak u donošenju etične odluke odnosi se na kontrolu donesene odluke, odnosno provjeru njezine ispravnosti.

3. OPĆI PODATCI O PODUZEĆU BA-COM d.o.o.

Prije nego bude riječi o načelima poslovne etike u odabranom poduzeću, potrebno je iznijeti opće podatke o poduzeću Ba-com d.o.o.

3.1. O poduzeću Ba-com d.o.o.

Ba-com d.o.o. za trgovinu, turizam, ugostiteljstvo, prijevoz i *export-import* jest društvo s ograničenom odgovornošću sa sjedištem u Dicmu. Poduzeće je osnovano 2009. godine, a upisano je u sudski registar Trgovačkog suda u Splitu. Vlasnici poduzeća su braća Ilija i Ivan Babić.

Riječ je o poduzeću koje ima višegodišnje iskustvo u opskrbi alkoholnim i bezalkoholnim pićima, pivom, vinom, kavom, gotovim i polugotovim prehrambenim proizvodima, sanitarnom opremom i papirnom konfekcijom te prepoznavanjem složenih potreba HoReCa tržišta i veleprodaje na području Istre, Hrvatskog Primorja i s posebnim naglaskom na području Dalmacije. Prodajni asortiman sastoji se od oko 4 000 artikala, pri čemu su glavne grupe artikala pivo, vino, alkoholna i bezalkoholna pića, gazirani i prirodni sokovi, kava i kavovine, ugostiteljska mlijeka i šećer. Cijeli asortiman poduzeća Ba-com d.o.o. kreiran je prema potrebama kupaca u HoReCa kanalu.³⁵

Razvoj poduzeća Ba-com d.o.o. započeo je još 1990. godine kada je jedan od vlasnika, Ivan Babić u obiteljskoj kući u Stobreču otvorio samostalnu trgovačku radnju, nespecijaliziranu trgovinu mješovitom robom, s ciljem opskrbe kvartovskog stanovništva prehrambenom robom i drugim kućanskim potrepštinama.

Kako takva prodaja, s obzirom na ograničeno tržište, nije omogućavala rast, vlasnik obrta u okviru strategije rasta usmjerava poslovanje na opskrbu mjesnih kafića i restorana. Tome je pogodovao znatan broj lokala u Stobreču koje je u to vrijeme bilo popularno, naročito za večernje izlaske mladih. Istovremeno se poslovanje prestaje obavljati kroz samostalni obrt, te se prenosi u novoosnovano poduzeće Ba-com d.o.o., poduzeće za trgovinu i ugostiteljstvo sa sjedištem na istoj adresi.

³⁵ Ba-com , *O nama*, <https://ba-com.hr/o-nama/>, pristupljeno 4. kolovoza 2018.

Međutim, postojeći prostorni kapaciteti nisu mogli na zadovoljavajući način odgovoriti povećanoj prodaji te poduzeće prvotnu lokaciju u Stobreču zamjenjuje lokacijom u Žrnovnici koja svojim kapacitetima omogućuje nesmetano poslovanje i daljnji rast prodaje.

Odlukom skupštine od 2. travnja 2010. godine, a na temelju Ugovora o podjeli od 10. prosinca 2009. godine došlo je do podjele društva Ba-com d.o.o. (kao društva koje se dijeli) i novoosnovanog društva Ba-com (kao društva preuzimatelja). Tom se podjelom cjelokupna trgovačka djelatnost prenosi na društvo Ba-com d.o.o.

3.2. Djelatnost poduzeća

Poduzeće Ba-com d.o.o. registrirano je za obavljanje sljedećih djelatnosti:³⁶

- kupnja i prodaja robe
- trgovačko posredovanje na domaćem i inozemnom tržištu
- zastupanje inozemnih tvrtki
- turističke usluge u nautičkom turizmu
- iznajmljivanje veza u lukama nautičkog turizma za smještaj plovnih objekata i turista-nautičara koji borave na njima; iznajmljivanje plovnih objekata s posadom ili bez posade, s pružanjem ili bez pružanja usluge smještaja, radi odmora, rekreacije i krstarenja turista nautičara (*charter, cruising* i sl.); usluge upravljanja plovnim objektom turista nautičara; prihvata, čuvanje i održavanje plovnih objekata na vezu u moru i suhom vezu; usluge opskrbe turista nautičara (vodom, gorivom, namirnicama, rezervnim dijelovima, opremom i sl.); uređenje i pripremanje plovnih objekata; davanje različitih informacija turistima nautičarima (vremenska prognoza, nautički vodič i sl.) te druge usluge za potrebe nautičkog turizma
- turističke usluge u ostalim oblicima turističke ponude: seoskom, zdravstvenom, kulturnom, *wellness*, kongresnom, za mlade, pustolovnom, lovnom, sportskom, golf-turizmu, sportskom ili rekreacijskom ribolovu na moru, ronilačkom turizmu, sportskom ribolovu na slatkim vodama kao dodatak na djelatnost u uzgoju morskih i slatkovodnih riba, rakova i školjka i dr.

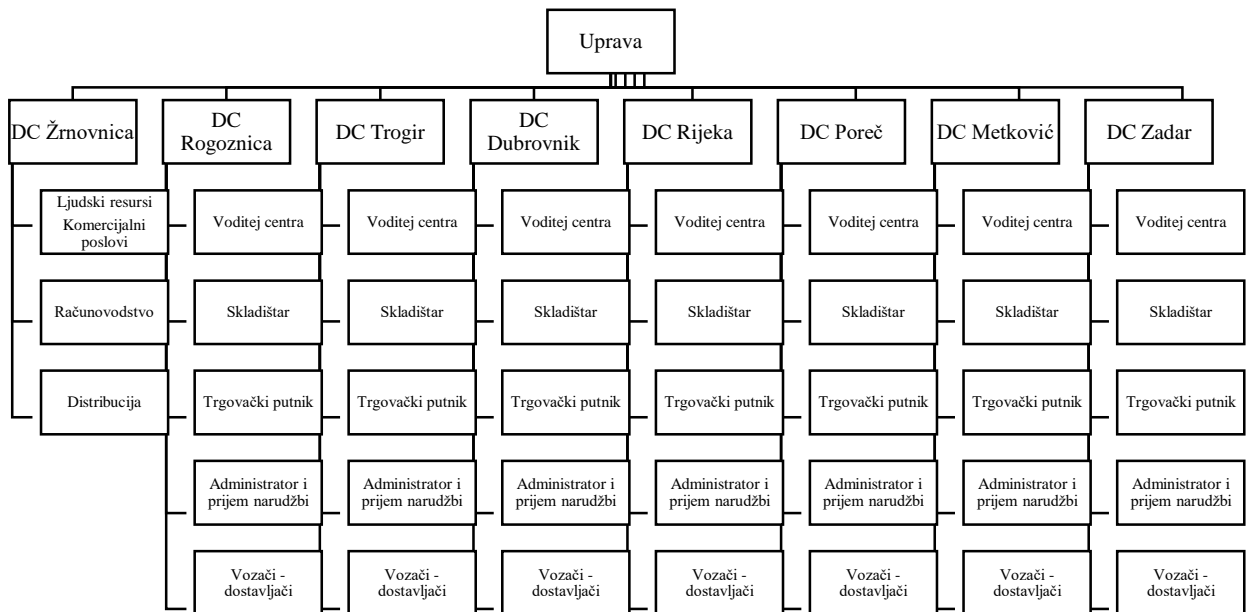
³⁶ Finifo, *Ba-com d.o.o.*, <http://www.fininfo.hr/Poduzece/Pregled/ba-com-/Detaljno/122293>, pristupljeno 4. kolovoza 2018.

- ostale turističke usluge - iznajmljivanje pribora i opreme za sport i rekreaciju, kao što su sandoline, daske za jedrenje, bicikli na vodi, suncobrani, ležaljke i sl.
- turističke usluge koje uključuju sportsko-rekreativne ili pustolovne aktivnosti
- pripremanje hrane i pružanje usluga prehrane, pripremanje i usluživanje pića i napitaka, pružanje usluga smještaja i pripremanje hrane za potrošnju na drugom mjestu sa ili bez usluživanja (u prijevoznom sredstvu, na priredbama i sl.) i opskrba tom hranom (*catering*)
- stručni poslovi prostornog uređenja
- projektiranje, građenje, uporaba i uklanjanje građevina
- nadzor nad gradnjom
- poslovanje nekretninama
- proizvodnja hrane i pića
- proizvodnja proizvoda od papira i kartona
- proizvodnja proizvoda od plastike
- sakupljanje otpada za potrebe drugih
- prijevoz otpada za potrebe drugih
- posredovanje u organiziranju uporabe i zbrinjavanja otpada u ime drugih
- skupljanje, uporaba i zbrinjavanje (obrada, odlaganje, spaljivanje i drugi načini zbrinjavanja otpada), odnosno djelatnost gospodarenja posebnim kategorijama otpada
- skladištenje otpada
- prodaja na veliko industrijskog, ambalažnog otpada, ambalaže i ambalažnog otpada, građevinskog otpada, električnog i elektroničkog otpada i opreme
- djelatnost javnog cestovnog prijevoza putnika i tereta u domaćem i međunarodnom prometu
- prijevoz za vlastite potrebe
- javni prijevoz u linijskom obalnom pomorskom prometu
- međunarodni linijski promet
- povremeni prijevoz putnika u obalnom pomorskom prometu
- promidžba (reklama i propaganda)
- savjetovanje u vezi s poslovanjem i upravljanjem.

3.3. Organizacijska i vlasnička struktura poduzeća

Nositelj i koordinator svih aktivnosti poduzeća Ba-com d.o.o. jest uprava poduzeća koja se nalazi u Žrnovnici. Ona obuhvaća direktora poduzeća, tajništvo, direktora komercijalnih poslova te direktora za ljudske resurse. Shema organizacijske strukture poduzeća Ba-com d.o.o. prikazana je na slici 4.

Slika 4. Shema organizacijske strukture poduzeća Ba-com d.o.o.

Izvor: izradio autor prema podacima poduzeća Ba-com d.o.o.

Prema slici 4. vidljivo je da su upravi poduzeća Ba-com d.o.o. podređeni odjel ljudskih resursa, komercijalni odjel te financije i računovodstvo. Komercijalni odjel objedinjuje poslove nabave i prodaje. Prodaja obuhvaća osam distribucijskih centara. To su sljedeći distribucijski centri:

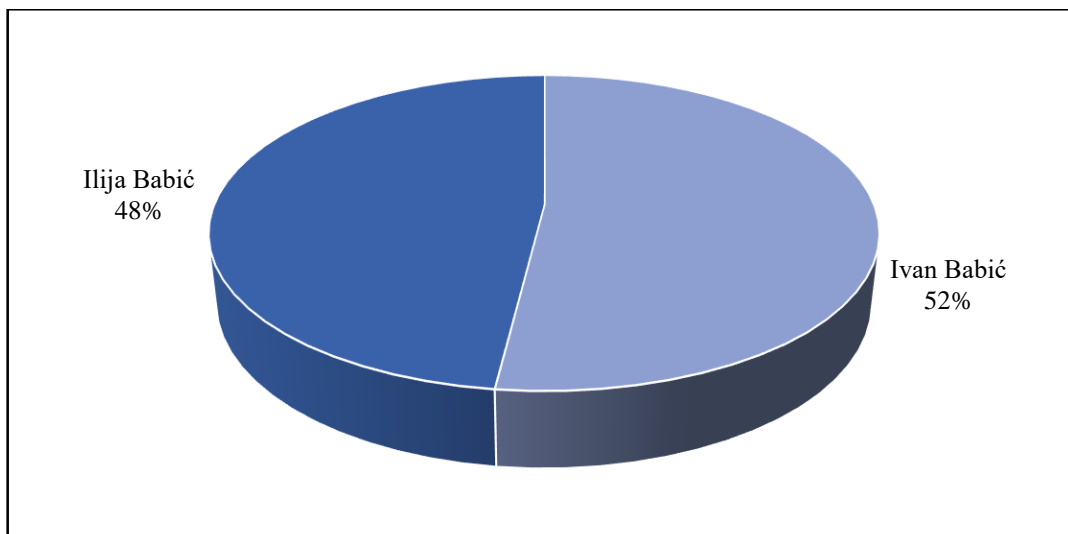
- distribucijski centar Žrnovnica (Split)
- distribucijski centar Rogoznica (Šibenik)
- distribucijski centar Trogir
- distribucijski centar Mokošica (Dubrovnik)
- distribucijski centar Viškovo (Rijeka)
- distribucijski centar Poreč
- distribucijski centar Metković

- distribucijski centar Zadar.

Poslovanje svakog distribucijskog centra poduzeća kontrolira voditelj centra. Osim voditelja centra, u distribucijskim centrima djeluju skladištari, trgovački putnici, administratori i prijem narudžbi te vozači – dostavljači.

Vlasničku strukturu poduzeća Ba-com d.o.o. čine braća Ivan i Ilija Babić. Vlasnička struktura poduzeća Ba-com d.o.o. prikazana je na grafikonu 1.

Grafikon 1. Vlasnička struktura poduzeća Ba-com d.o.o.

Izvor: izradio autor prema podacima poduzeća Ba-com d.o.o.

Prema podacima prikazanim na grafikonu 1. vidljivo je da je Ivan Babić većinski vlasnik poduzeća s 51,97 % udjela u vlasničkoj strukturi, dok njegov mlađi brat Ilija posjeduje preostalih 48,03 % poduzeća Ba-com d.o.o.

3.4. Ljudski resursi u poduzeću

Ljudski resursi poduzeća Ba-com d.o.o. jesu najvažniji resurs poduzeća. Uz materijalne resurse ljudski resursi predstavljaju ključ poslovnog uspjeha. Dugoročni poslovni interes poduzeća jest imati motivirano i zadovoljno osoblje, jer samo u takvim uvjetima može očekivati najbolje rezultate rada svojih zaposlenika. Svi zaposlenici imaju primjerene kvalifikacije i osposobljeni su za izvršavanje poslova na mjestima na kojima rade. Osposobljavanje za izvršavanje poslova na kojima su zaposleni u poduzeću vrši se temeljnom izobrazbom stečenom

redovitim školovanjem, dodatnim treningom na radu u poduzeću, dodatnim internim osposobljavanjem ili u vanjskim ustanovama kroz seminare i tečajeve te radnim iskustvom. Razvoj poduzeća Ba – com d.o.o. kroz rast zaposlenika prikazan je u tablici 1.

Tablica 1. Broj zaposlenika poduzeća Ba-com d.o.o. u razdoblju od 2012. do 2017. godine

Ba-com d.o.o	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	Lipanj 2018.
DC Žrnovnica	44	44	50	58	63	67	73
DC Rogoznica	4	4	4	4	4	6	9
DC Dubrovnik	8	10	13	17	18	26	34
DC Trogir	3	3	3	4	4	6	8
DC Rijeka	12	13	11	12	13	13	13
DC Poreč	6	7	6	6	7	10	15
DC Metković	-	-	-	4	6	6	6
DC Zadar	-	-	-	-	16	31	35
Ukupno	77	81	87	105	131	165	193

Izvor: izradio autor prema podatcima poduzeća Ba-com d.o.o.

Prema podatcima prikazanim u tablici 1. vidljivo je da je dinamika zapošljavanja u poduzeću Ba-com d.o.o. rasla iz godine u godinu, pa je tako je broj od ukupno 77 zaposlenika u 2012. godini porastao na 193 zaposlenika u osam distribucijskih centara u lipnju 2018. godine. Svakako je porast zaposlenika u uskoj vezi s porastom prometa. Osim toga, 2015. i 2016. godine otvorena su dva nova distribucijska centra (DC Metković i DC Zadar), što je također dovelo do porasta broja zaposlenika u poduzeću. Isto tako, tijekom ljetnih mjeseci raste broj zaposlenika zaposlenih na određeno, odnosno sezonskih zaposlenika zbog povećanog obujma posla. Zapošljava se i veliki broj učenika i studenata preko studentskog servisa u tom razdoblju. Tako se tijekom turističke sezone na određeno zapošljava oko 40 zaposlenika te oko 50 studenata i učenika u svim distribucijskim centrima.

4. ISTRAŽIVANJE PRIMJENE ETIČKIH NAČELA U PODUZEĆU BA-COM D.O.O.

U ovom poglavlju završnog rada analizira se primjena etičkih načela u poduzeću Ba-com d.o.o. Nakon metodologije istraživanja prikazuju se rezultati dobiveni istraživanjem, a zatim se o istima raspravlja te se verificiraju istraživačke hipoteze.

4.1. Metodologija istraživanja

Da bi se postigao cilj rada, odnosno kako bi se analizirala primjena načela poslovne etike na odabranom primjeru, postavljaju se sljedeće istraživačke hipoteze:

H₁: U poduzeću Ba-com d.o.o. poštuju se načela poslovne etike u odnosu prema zaposlenicima.

H₂: U poduzeću Ba-com d.o.o. poštuju se načela poslovne etike u odnosu prema poslovnim partnerima i kupcima.

Istraživanje primjene načela poslovne etike u poduzeću Ba-com d.o.o. provodilo se tijekom kolovoza 2018. godine. U istraživanju su sudjelovali stalni i sezonski zaposlenici tog poduzeća. Prostorna definicija uzorka istraživanja određena je samim poduzećem jer su anketni upitnik ispunjavali zaposlenici poduzeća Ba-com d.o.o., i to zaposlenici u upravi poduzeća te zaposlenici u distribucijskom centru Žrnovnica. Prikupljeni podatci primarnog su karaktera, jer su prikupljeni odgovori dobiveni izravno od pripadnika promatrane grupe.

Za potrebe istraživanja korišten je anketni upitnik koji je kreiran posebno za to istraživanje. Anketni upitnik podijeljen je u dva dijela. Anketni upitnik sadrži 18 pitanja zatvorenog tipa, što znači da ispitanici odgovaraju na pitanja biranjem jednog od ponuđenih odgovora. Prvi dio anketnog upitnika sadrži pitanja vezana za opće podatke o ispitanicima, dok drugi dio anketnog upitnika sadrži pitanja kojima se nastoji utvrditi primjena načela poslovne etike u poduzeću Ba-com d.o.o.

Opći podatci o ispitaniku podrazumijevaju pitanja kao što su spol, dob, stupanj obrazovanja, status zaposlenja, dosadašnji radni staž u poduzeću te na kojoj razini u poduzeću ispitanik radi. Dio anketnog upitnika koji se odnosi na primjenu načela poslovne etike u

poduzeću Ba-com obuhvaća pitanja vezana za poštivanje načela poslovne etike u tom poduzeću u odnosu prema zaposlenicima te u odnosu prema poslovnim partnerima i kupcima.

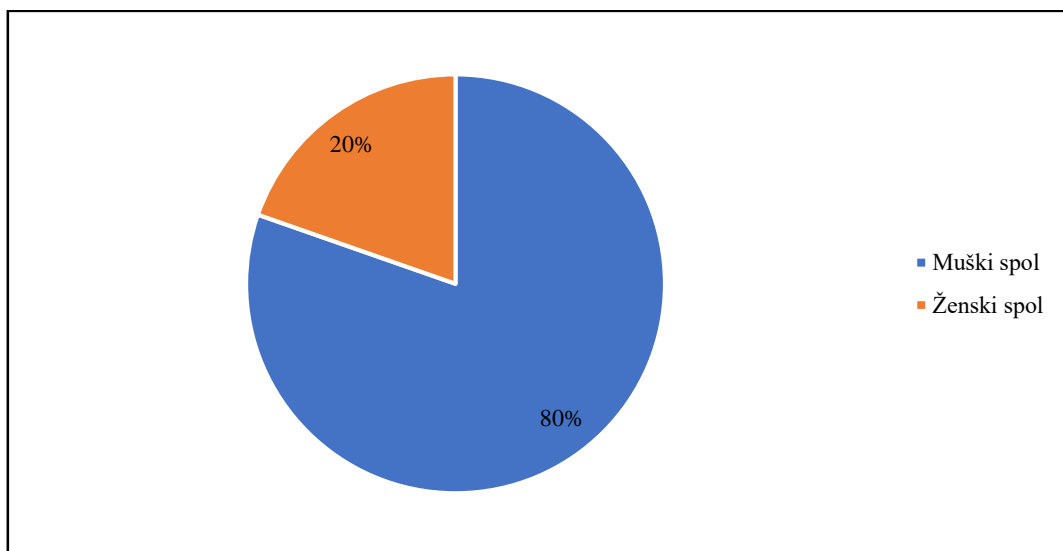
4.2. Rezultati istraživanja

Rezultati istraživanja dijele se u skladu s dijelovima anketnog upitnika, pa se prvo analiziraju opće karakteristike uzorka, a zatim primjena načela poslovne etike u poduzeću Ba-com d.o.o.

4.2.1. Opće karakteristike uzorka

U prvom dijelu anketnog upitnika ispitivale su se opće demografske i radno-statusne karakteristike ispitanika. U istraživanju je sudjelovalo 50 ispitanika. Udio ispitanika prema spolu prikazan je u grafikonu 2.

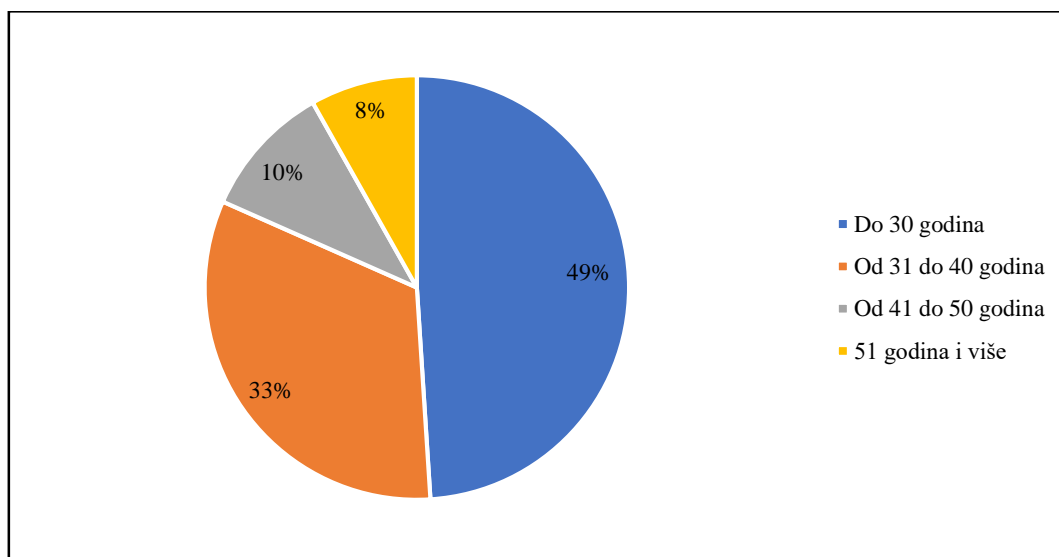
Grafikon 2. Udio ispitanika prema spolu

Izvor: izradio autor

S obzirom na spol znatno veći udio čine osobe muškog u odnosu na ženski spol. Tako je u istraživanju sudjelovalo 10 osoba ženskog spola ili njih 20 %, a muških osoba 40 ili 80 %. Udio ispitanika s obzirom na dob prikazan je na grafikonu 3.

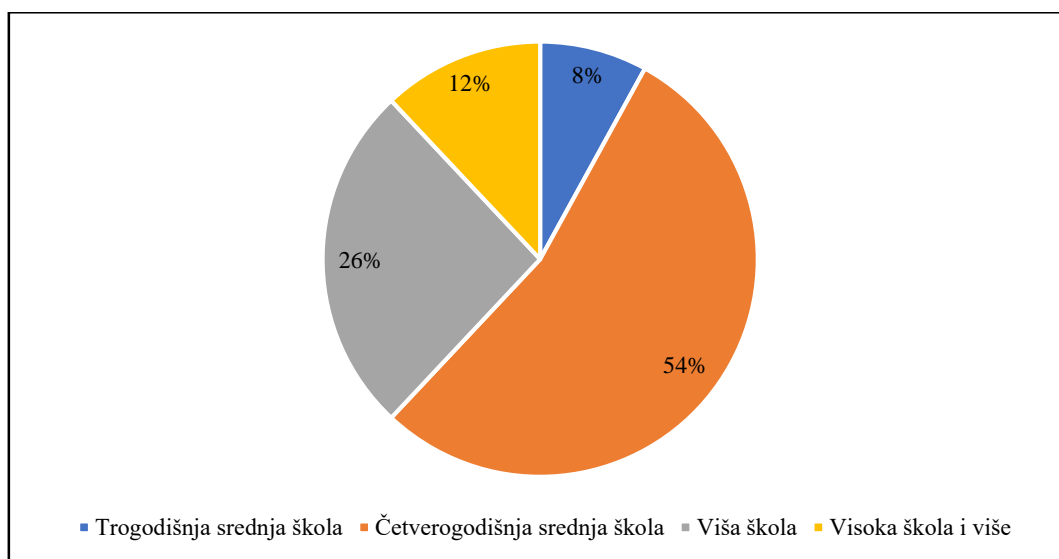
Grafikon 3. Udio ispitanika s obzirom na dob

Izvor: izradio autor

Najviše ispitanika, njih 24 ili 48 % pripada dobnoj skupini do 30 godina. Slijedi udio ispitanika koji pripada dobnoj skupini od 31 do 40 godina (16 ispitanika ili njih 32 %) i udio ispitanika koji pripada dobnoj skupini od 41 do 50 godina (šest ispitanika ili njih 12 %). Najmanji je udio ispitanika koji pripadaju dobnoj skupini 51 i više godina (četiri ispitanika ili njih 8 %). Udio ispitanika s obzirom na stupanj obrazovanja prikazan je na grafikonu 4.

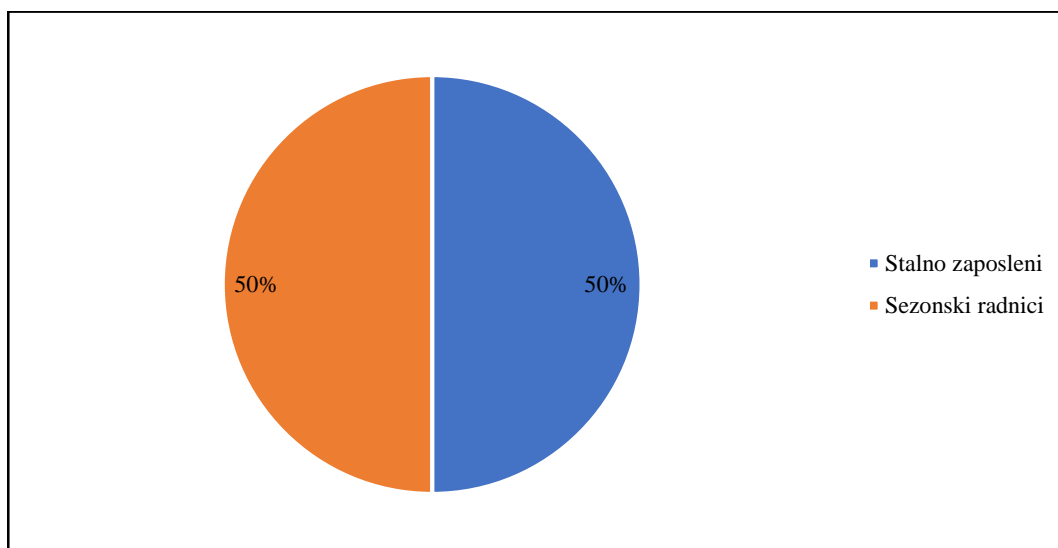
Grafikon 4. Udio ispitanika s obzirom na stupanj obrazovanja

Izvor: izradio autor

Prema stupnju obrazovanja najviše ispitanika ima četverogodišnju srednju školu (27 ispitanik ili njih 54 %), a slijede ispitanici koji imaju završenu višu školu (13 ispitanika ili njih 26 %) te ispitanici koji imaju završenu visoku školu ili viši stupanj obrazovanja (šest ispitanika ili njih 12 %). Najmanji je udio ispitanika koji imaju završenu trogodišnju srednju školu (četiri ispitanika ili njih 8 %). Udio ispitanika prema statusu zaposlenja prikazan je na grafikonu 5.

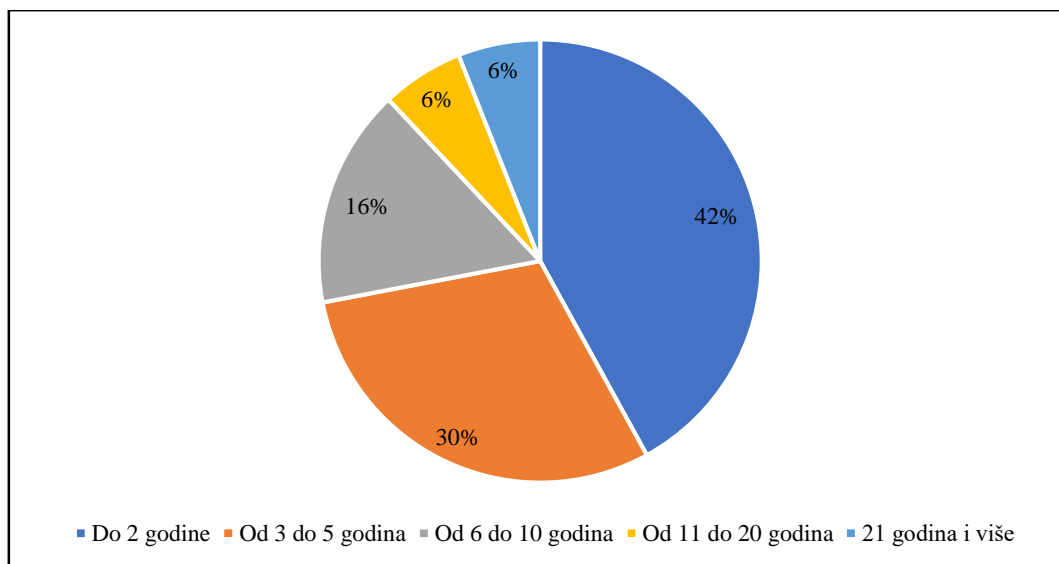
Grafikon 5. Udio ispitanika s obzirom na status zaposlenja

Izvor: izradio autor

Status zaposlenika poduzeća Ba-com d.o.o. je ravnomjerno raspoređen, pa je polovica ispitanika (25 ispitanika ili njih 50 %) stalno zaposlena, dok drugu polovicu čine sezonski radnici. Udio ispitanika s obzirom na staž u poduzeću prikazan je na grafikonu 6.

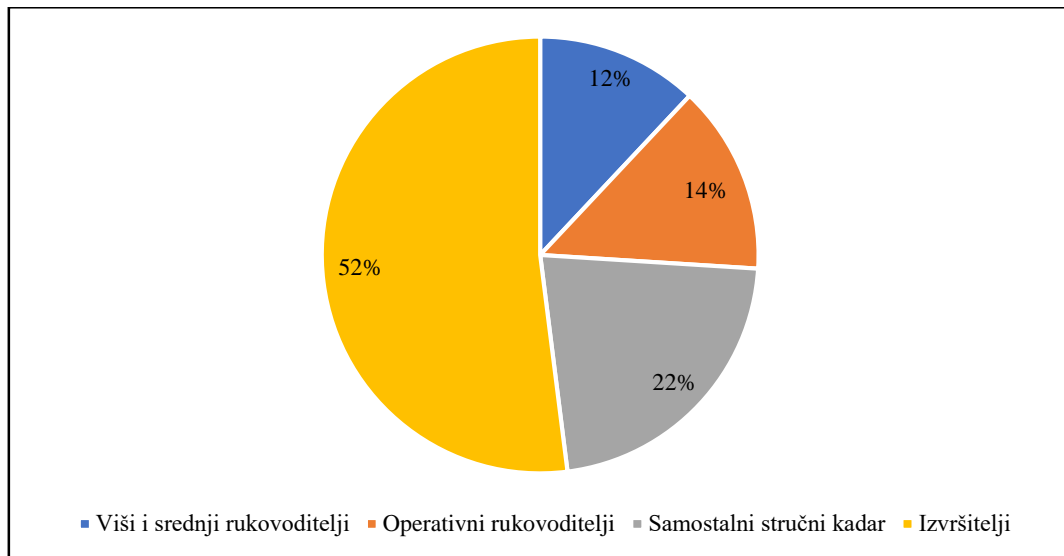
Grafikon 6. Udio ispitanika s obzirom na staž u poduzeću

Izvor: izradio autor

S obzirom na radni staž u poduzeću Ba-com d.o.o. najviše ispitanika radi u tom poduzeću do dvije godine, i to 21 ispitanik ili njih 42 %. Slijede zaposlenici s radnim stažem od dvije do pet godina (15 zaposlenika ili njih 30 %) te zaposlenici s radnim stažem od šest do 10 godina (osam ispitanika ili njih 16 %). Najmanje su zastupljeni zaposlenici s radnim stažem između 11 i 20 godina te zaposlenici s radnim stažem iznad 21 godine (po tri ispitanika ili njih 6 %). Udio ispitanika s obzirom na statusnu razinu u poduzeću prikazan je na grafikonu 7.

Grafikon 7. Udio ispitanika s obzirom na statusnu razinu u poduzeću

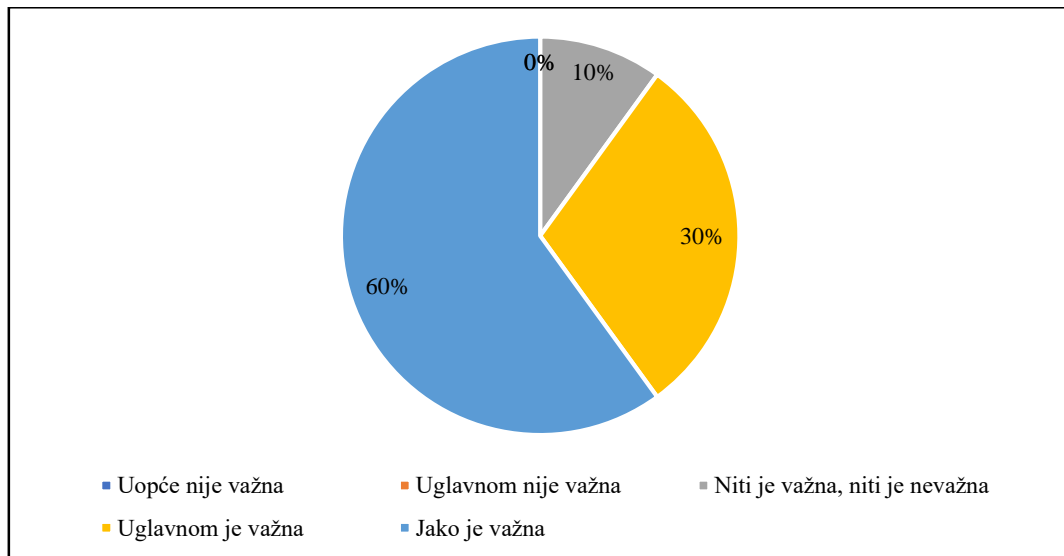
Izvor: izradio autor

S obzirom na statusnu razinu u poduzeću među ispitanicima su najviše zastupljeni izvršitelji (26 ispitanika ili njih 52 %). Slijede samostalni stručni kadrovi (11 ispitanika ili njih 22 %) te operativni rukovoditelji (sedam ispitanika ili njih 14 %), dok je najmanje viših i srednjih rukovoditelja (šest ispitanika ili njih 12 %).

4.2.2. Primjena načela poslovne etike u poduzeću Ba-com d.o.o.

U drugom dijelu anketnog upitnika ispitivala se primjena načela poslovne etike u poduzeću Ba-com d.o.o. Mišljenje ispitanika o tome u kojoj je mjeri važna poslovna etika prikazano je na grafikonu 8.

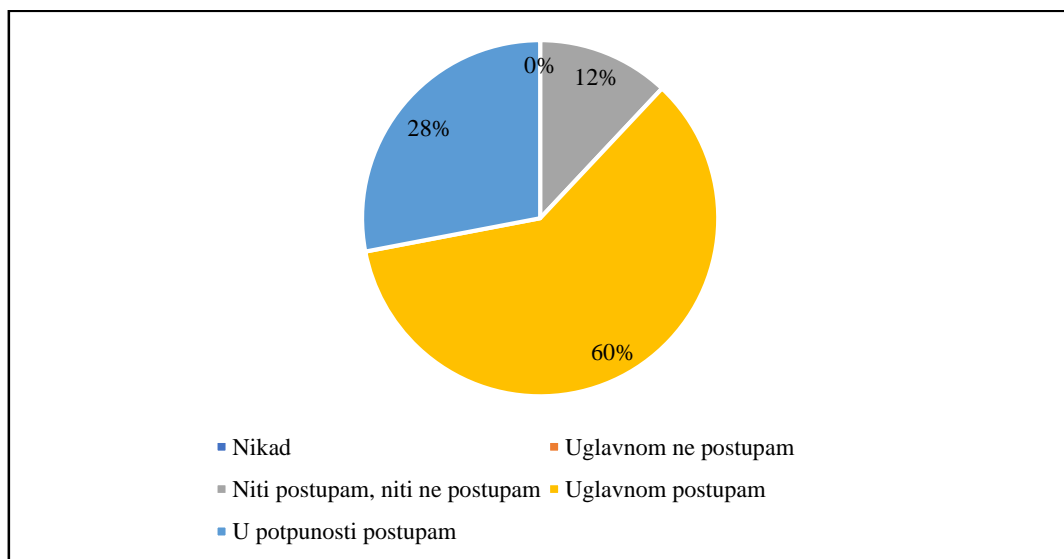
Grafikon 8. Mišljenje ispitanika o važnosti poslovne etike

Izvor: izradio autor

Prema podacima prikazanim na grafikonu 8. vidljivo je da 30 ispitanika ili njih 60 % smatra da je poslovna etika jako važna, da 15 ispitanika ili njih 30 % smatra da je poslovna etika uglavnom važna, dok pet ispitanika ili njih 10 % smatra da poslovna etika nije niti važna, niti nevažna. Nitko od ispitanika nije odgovorio da mu poslovna etika uglavnom ili uopće nije važna. Postupaju li ispitanici u svojem radu u poduzeću Ba-com d.o.o. u skladu s načelima poslovne etike prikazano je na grafikonu 9.

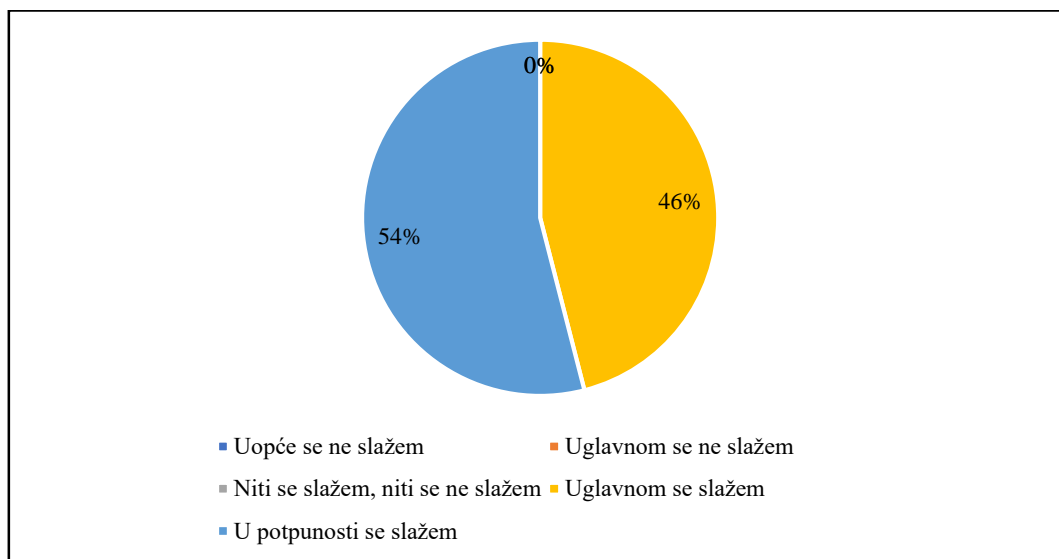
Grafikon 9. Postupanje ispitanika u skladu s načelima poslovne etike u njihovom radu

Izvor: izradio autor

Prema podacima prikazanim na grafikonu 9. vidljivo je da 14 ispitanika ili njih 28 % u potpunosti postupaju u skladu s načelima poslovne etike u svojem radu u poduzeću Ba-com d.o.o., da 30 ispitanika ili njih 60 % ističe da uglavnom postupaju u skladu s načelima poslovne etike, dok preostalih šest ispitanika ili njih 12 % niti postupa, niti ne postupa u skladu s načelima poslovne etike u svojem radu u poduzeću Ba-com d.o.o. Nitko od ispitanika nije odgovorio da u svojem radu uglavnom ne postupa ili nikad ne postupa u skladu s načelima poslovne etike. Mišljenje ispitanika o poštivanju etičkih načela prema radnicima u poduzeću Ba-com d.o.o. prikazano je na grafikonu 10.

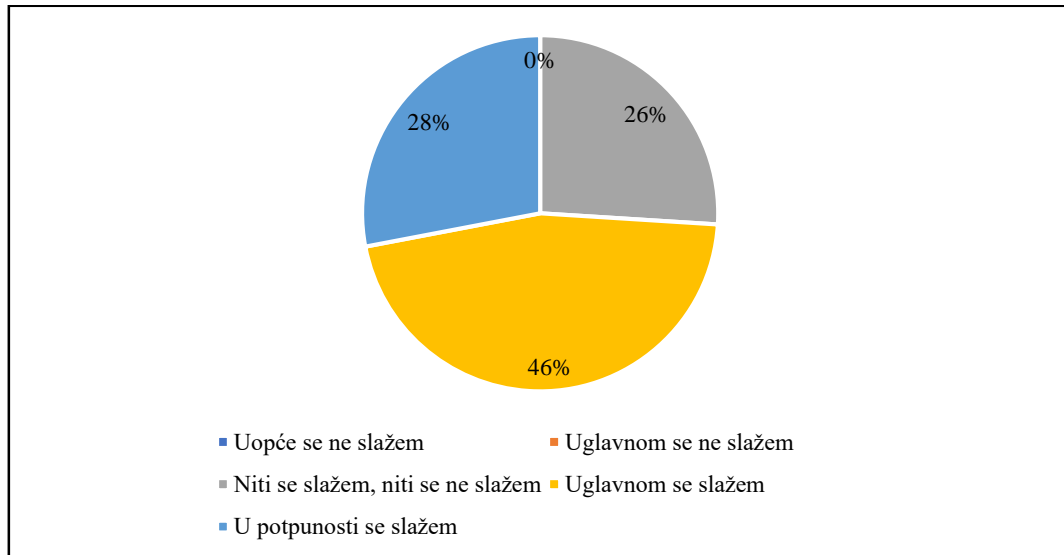
Grafikon 10. Mišljenje ispitanika o poštivanju etičkih načela prema radnicima u poduzeću Ba-com d.o.o.

Izvor: izradio autor

Prema podacima prikazanim na grafikonu 10. vidljivo je da se 27 ispitanika ili njih 54 % u potpunosti slaže da poduzeće Ba-com d.o.o. djeluje u skladu s načelima odgovornosti, istinitosti, učinkovitosti, transparentnosti, kvalitete, postupanja u dobroj vjeri i poštovanja dobrih poslovnih običaja prema vlastitim radnicima. Nadalje, s time se uglavnom slaže 23 ispitanika ili njih 46 %. Nitko od ispitanika nije odgovorio da se s time niti slaže, niti ne slaže, kao ni da se uglavnom ili uopće ne slaže. Mišljenje ispitanika o tome jesu li poslovne odluke u poduzeću Ba-com d.o.o. vezane za zapošljavanje, edukaciju, raspoređivanje poslova, plaću, vrednovanje i nagrađivanje radnog učinka, promociju radnika i osobito otkazivanje ugovora o radu korektno i pravedno prikazano je na grafikonu 11.

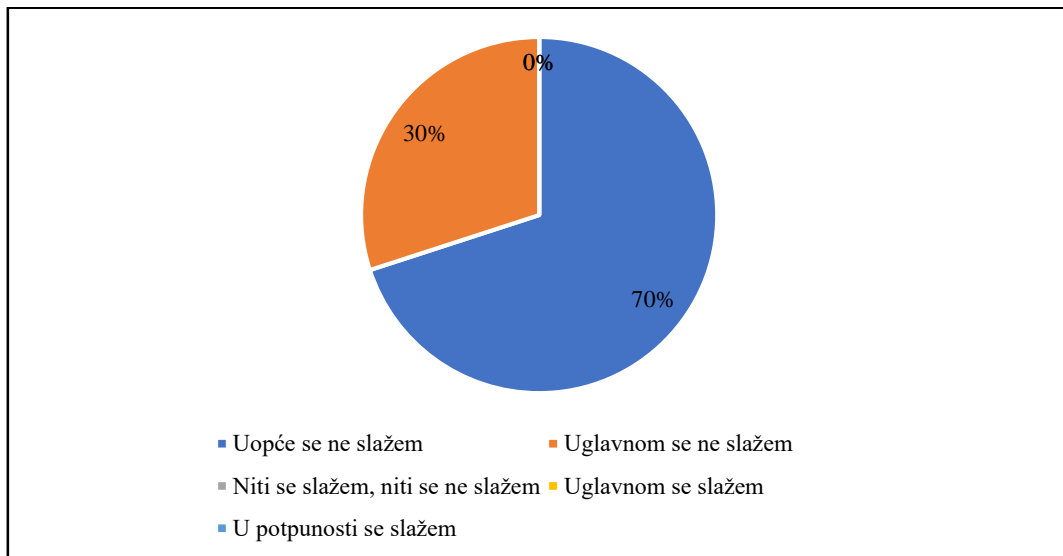
Grafikon 11. Mišljenje ispitanika o tome jesu li poslovne odluke u poduzeću Ba-com d.o.o. vezane za zapošljavanje, edukaciju, raspoređivanje poslova, plaću, vrednovanje i nagrađivanje radnog učinka, promociju radnika i osobito otkazivanje ugovora o radu korektne i pravedne

Izvor: izradio autor

Prema podacima prikazanim na grafikonu 11. vidljivo je da se 14 ispitanika ili njih 28 % u potpunosti slaže s time da su poslovne odluke u poduzeću Ba-com d.o.o. vezane za zapošljavanje, edukaciju, raspoređivanje poslova, plaću, vrednovanje i nagrađivanje radnog učinka, promociju radnika i osobito otkazivanje ugovora o radu korektne i pravedne. S time se uglavnom slaže 23 ispitanika ili njih 46 %, dok se s time niti slaže, niti ne slaže preostalih 13 ispitanika ili njih 26 %. Nitko od ispitanika nije odgovorio da se s tom tvrdnjom uglavnom ili uopće ne slaže. Mišljenje ispitanika o tome diskriminiraju li se ili uznemiravaju radnici u poduzeću Ba-com d.o.o. zbog spola, rase, vjerske, nacionalne ili političke pripadnosti, tjelesnih nedostataka, dobi, obiteljskog statusa ili bilo kakve osobne značajke ili uvjerenja prikazano je na grafikonu 12.

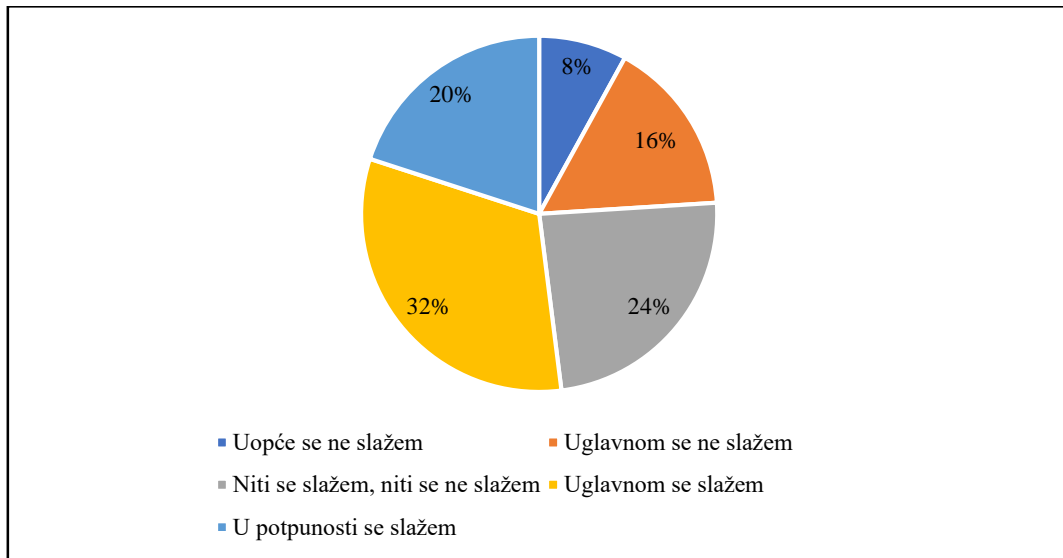
Grafikon 12. Mišljenje ispitanika o tome diskriminiraju li se ili uznemiravaju radnici u poduzeću Ba-com d.o.o. zbog spola, rase, vjerske, nacionalne ili političke pripadnosti, tjelesnih nedostataka, dobi, obiteljskog statusa ili bilo kakve osobne značajke ili uvjerenja

Izvor: izradio autor

Prema podacima prikazanim na grafikonu 12. vidljivo je da se 35 ispitanika ili njih 70 % uopće ne slaže s time da se u poduzeću Ba-com d.o.o. diskriminiraju ili uznemiravaju radnici zbog spola, rase, vjerske, nacionalne ili političke pripadnosti, tjelesnih nedostataka, dobi, obiteljskog statusa ili bilo kakve osobne značajke ili uvjerenja, dok se s time uglavnom slaže preostalih 15 ispitanika ili njih 30 %. Nitko od ispitanih zaposlenika poduzeća Ba-com d.o.o. nije odgovorio da se s tom tvrdnjom niti slaže, niti ne slaže, odnosno uglavnom ili u potpunosti slaže. Mišljenje ispitanika o tome je li njihova plaća u poduzeću Ba-com d.o.o. primjerena s obzirom na radni učinak, kvalifikacije, radno iskustvo, uvjete i vrijeme rada prikazano je na grafikonu 13.

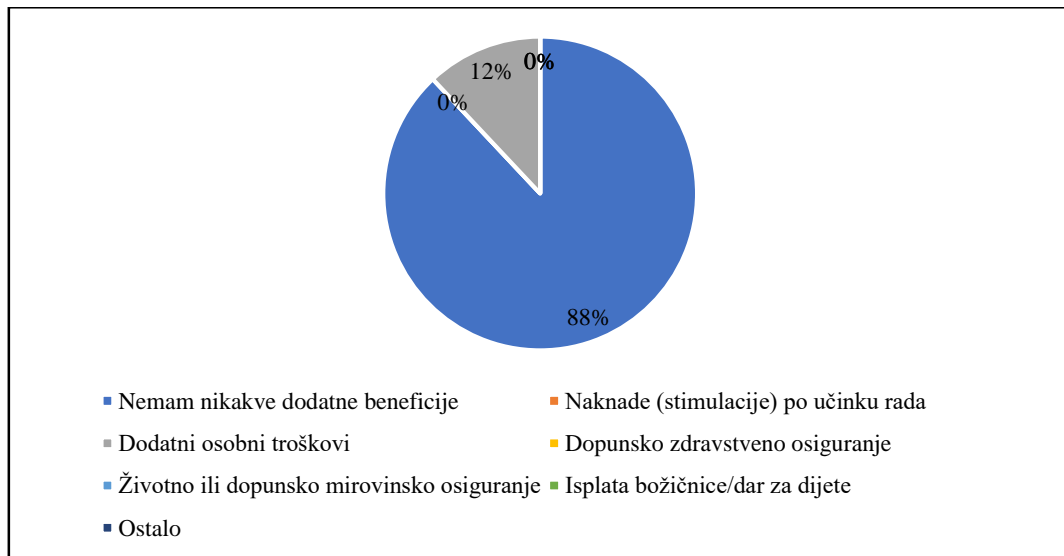
Grafikon 13. Mišljenje ispitanika o tome je li njihova plaća u poduzeću Ba-com d.o.o. primjerena s obzirom na radni učinak, kvalifikacije, radno iskustvo, uvjete i vrijeme rada

Izvor: izradio autor

Prema podacima prikazanim na grafikonu 13. vidljivo je da se 10 ispitanika ili njih 20 % u potpunosti slaže s time da je njihova plaća u poduzeću Ba-com d.o.o. primjerena s obzirom na radni učinak, kvalifikacije, radno iskustvo, uvjete i vrijeme rada, da se s time uglavnom slaže 16 ispitanika ili njih 32 % te da se s time niti slaže, niti ne slaže 12 ispitanika ili njih 24 %. S tom se tvrdnjom uglavnom ne slaže 8 ispitanika ili njih 16 %, dok se uopće ne slažu četiri ispitanika ili njih 8 %. Koje beneficije imaju zaposlenici poduzeća Ba-com d.o.o., a koje su iznad onih određenih zakonskim regulativama prikazano je na grafikonu 14.

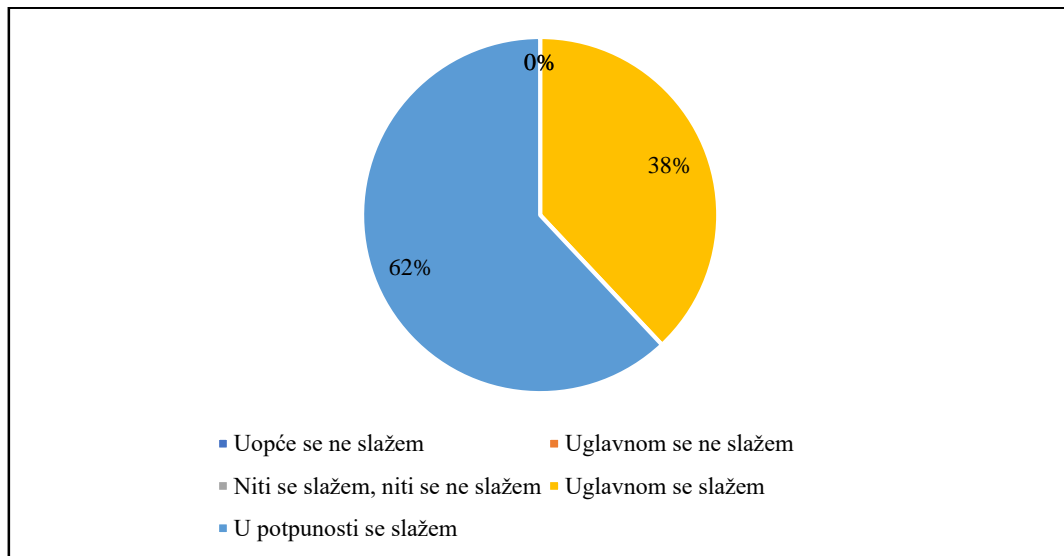
Grafikon 14. Beneficije ispitanika koje su iznad onih određenih zakonskim regulativama

Izvor: izradio autor

Prema podacima prikazanim na grafikonu 14. vidljivo je da velika većina ispitanika, točnije njih 44 ili 88 % od ukupnog broja ispitanih zaposlenika poduzeća Ba-com d.o.o. nema nikakvih beneficija iznad onih određenih zakonskim regulativama, dok preostalih šest ispitanika ili njih 12 % kao dodatne beneficije koje uživaju navode dodatne osobne troškove kao što su službeni mobitel, službeni automobil i sl. Mišljenje ispitanika o tome djeluje li poduzeće Ba-com d.o.o. u skladu s načelima poslovne etike u odnosu s poslovnim partnerima te u poslovnom i društvenom okružju prikazano je na grafikonu 15.

Grafikon 15. Mišljenje ispitanika o tome djeluje li poduzeće Ba-com d.o.o. u skladu s načelima poslovne etike u odnosu s poslovnim partnerima te u poslovnom i društvenom okruženju

Izvor: izradio autor

Prema podacima prikazanim na grafikonu 14. vidljivo je da se 31 ispitanik ili njih 62 % u potpunosti slaže s time da poduzeće Ba-com d.o.o. djeluje u skladu s načelima odgovornosti, istinitosti, učinkovitosti, transparentnosti, kvalitete, postupanja u dobroj vjeri i poštovanja dobrih poslovnih običaja prema poslovnim partnerima te poslovnom i društvenom okruženju, dok se s tom tvrdnjom uglavnom slaže 19 ispitanika ili njih 38 %. Nitko od ispitanika nije odgovorio da se s tom tvrdnjom niti slaže, niti ne slaže ili da se s tom tvrdnjom uglavnom ili uopće ne slaže. Mišljenje ispitanika o tome zloupotrebljava li poduzeće Ba-com d.o.o. povjerenje korisnika potrošača, poslovnih partnera ili drugih sudionika nekog poslovnog odnosa ili iskorištava njihov nedostatak iskustva, znanja ili njihovu dobru vjeru prikazano je na grafikonu 16.

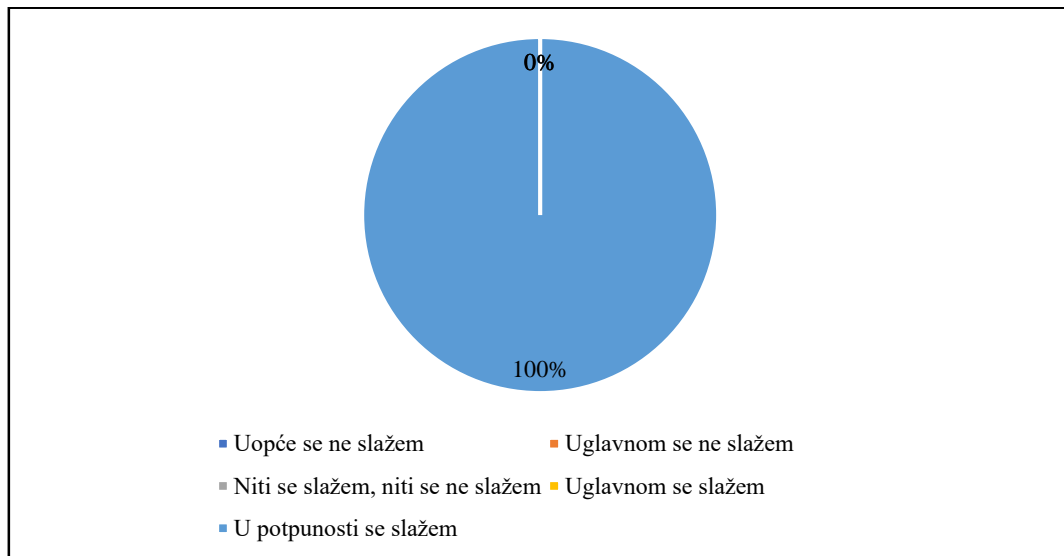
Grafikon 16. Mišljenje ispitanika o tome zloupotrebljava li poduzeće Ba-com d.o.o. povjerenje korisnika potrošača, poslovnih partnera ili drugih sudionika nekog poslovnog odnosa ili iskorištava njihov nedostatak iskustva, znanja ili njihovu dobru vjeru

Izvor: izradio autor

Prema podacima prikazanim na grafikonu 16. vidljivo je da se svi ispitanici, odnosno njih 50 ili 100 % uopće ne slažu s time da poduzeće Ba-com d.o.o. zloupotrebljava povjerenje korisnika potrošača, poslovnih partnera ili drugih sudionika nekog poslovnog odnosa ili iskorištava njihov nedostatak iskustva, znanja ili njihovu dobru vjeru. Mišljenje ispitanika o tome poštuje li poduzeće Ba-com d.o.o. načelo o slobodnoj i fer konkurenciji i postupa li jednako prema svim sudionicima u poslovnom životu prikazano je na grafikonu 17.

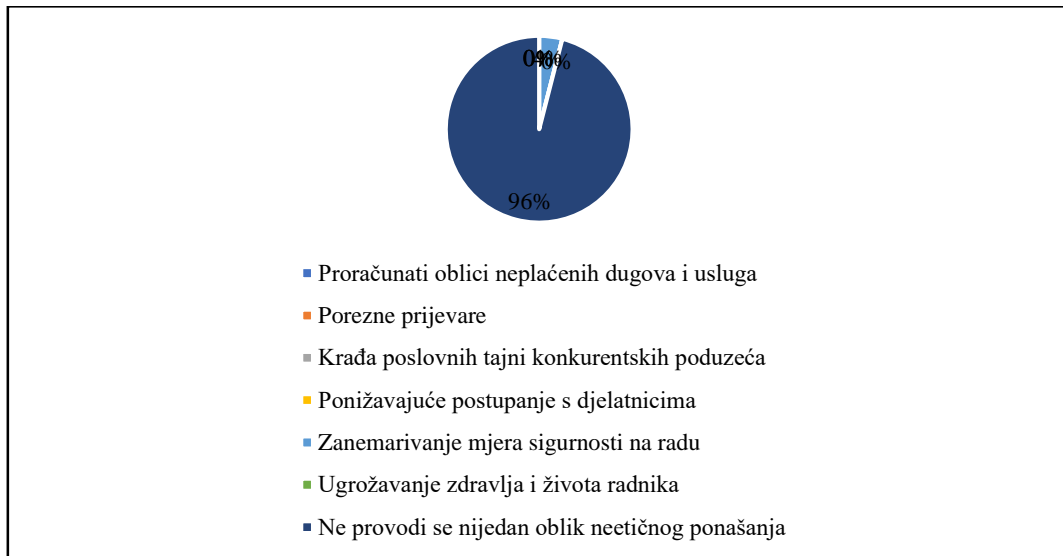
Grafikon 17. Mišljenje ispitanika o tome poštuje li poduzeće Ba-com d.o.o. načelo o slobodnoj i fer konkurenciji i postupa li jednako prema svim sudionicima u poslovnom životu

Izvor: izradio autor

Prema podacima prikazanim na grafikonu 17. vidljivo je da se svih 50 ispitanika, odnosno njih 100 % u potpunosti slaže da poduzeće Ba-com d.o.o. poštuje načelo o slobodnoj i fer konkurenciji i da jednako postupa prema svim sudionicima u poslovnom životu. Mišljenje ispitanika o tome provodi li se u poduzeću Ba-com d.o.o. neki od oblika neetičnog ponašanja prikazano je na grafikonu 18.

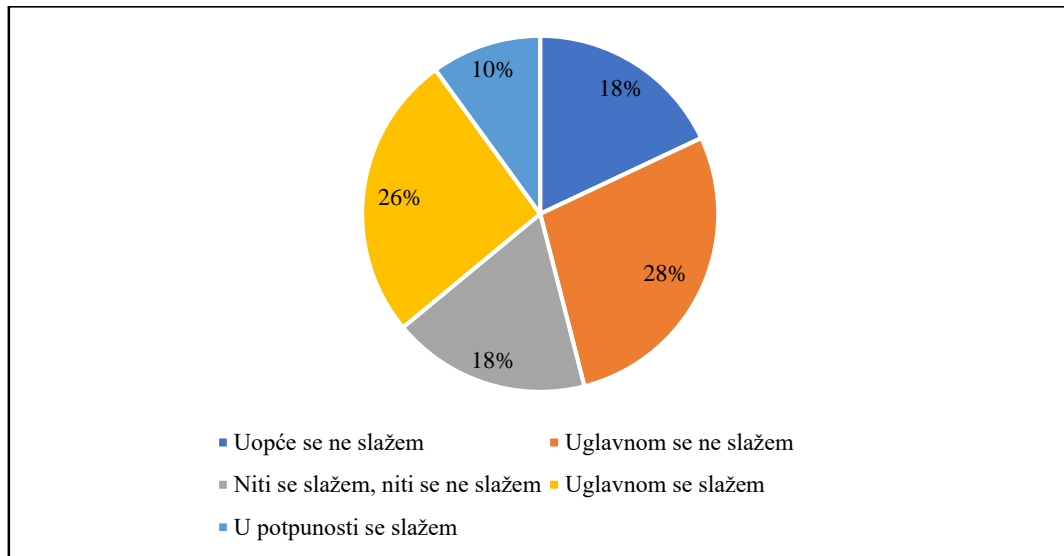
Grafikon 18. Mišljenje ispitanika o tome provodi li se u poduzeću Ba-com neki od oblika neetičnog ponašanja

Izvor: izradio autor

Prema podacima prikazanim na grafikonu 18. vidljivo je da dva ispitanika ili njih 4 % kao oblik neetičnog ponašanja u poduzeću Ba-com d.o.o. ističe zanemarivanje mjera sigurnosti na radu, dok preostalih 48 ispitanika ili njih 96 % ističe da se u tom poduzeću ne provodi nijedan oblik neetičnog ponašanja. Mišljenje ispitanika o tome bi li etično vođenje moglo koristiti poduzeću Ba-com d.o.o. u smislu povećanja prodaje i udjela na tržištu, jačanja pozicije brenda, jačanja mogućnosti za motiviranje, privlačenje i zadržavanje zaposlenika i sl. prikazano je na grafikonu 19.

Grafikon 19. Mišljenje ispitanika o tome bi li etično vođenje moglo koristiti poduzeću Ba-com d.o.o.

Izvor: izradio autor

Prema podacima prikazanim na grafikonu 19. vidljivo je da se pet ispitanika ili njih 10 % u potpunosti slaže s time da bi etično vođenje moglo koristiti tom poduzeću u smislu povećanja prodaje i udjela na tržištu, jačanja pozicije brenda, jačanja mogućnosti za motiviranje, privlačenje i zadržavanje zaposlenika i sl. S tom se tvrdnjom uglavnom slaže 13 ispitanika ili njih 26 %, dok se devet ispitanika ili njih 18 % s time niti slaže, niti ne slaže. S tom se tvrdnjom uglavnom ne slaže 14 ispitanika ili njih 28 %, dok se devet ispitanika ili njih 18 % s time uopće ne slaže.

4.3. Rasprava i verifikacija istraživačkih hipoteza

Rezultati istraživanja pokazali su da većina ispitanika smatra da je poslovna etika jako važna (60 %) te da ispitanici uglavnom postupaju u skladu s načelima poslovne etike u svojem radu u poduzeću Ba-com d.o.o. (60 % ispitanika). Nešto više od polovice ispitanika (54 %) u potpunosti se slaže s tvrdnjom da Ba-com d.o.o. djeluje u skladu s načelima odgovornosti, istinitosti, učinkovitosti, transparentnosti, kvalitete, postupanja u dobroj vjeri i poštovanja dobrih poslovnih običaja prema vlastitim radnicima, dok se nešto manje od polovice ispitanih radnika (njih 46 %) uglavnom slaže s tvrdnjom da su poslovne odluke u poduzeću Ba-com d.o.o. vezane za zapošljavanje, edukaciju, raspoređivanje poslova, plaću, vrednovanje i

nagrađivanje radnog učinka, promociju radnika i osobito otkazivanje ugovora o radu korektne i pravedne. Većina ispitanika, točnije njih 70 % uopće se ne slaže s tvrdnjom da se u poduzeću Ba-com d.o.o. diskriminiraju ili uznemiravaju radnici zbog spola, rase, vjerske, nacionalne ili političke pripadnosti, tjelesnih nedostataka, dobi, obiteljskog statusa ili bilo kakve osobne značajke ili uvjerenja. O tome je li njihova plaća poduzeću Ba-com d.o.o. primjerena s obzirom na radni učinak, kvalifikacije, radno iskustvo, uvjete i vrijeme rada mišljenja ispitanih zaposlenika tog poduzeća su podijeljena. Tako se s tom tvrdnjom uglavnom slaže 32 % ispitanika, 24 % se s njome niti slaže, niti ne slaže, 20 % ispitanika se u potpunosti slaže, 16 % njih se uglavnom ne slaže, dok se 8 % ispitanika uopće ne slaže s tom tvrdnjom. Što se tiče beneficija ispitanika koje su iznad onih određenih zakonskim regulativama, vidljivo je da 88 % ispitanika nema nikakve dodatne beneficije osim onih određenih zakonom. U skladu s time se može zaključiti da se u poduzeću Ba-com d.o.o. poštuju načela poslovne etike u odnosu prema zaposlenicima, čime se potvrđuje prva istraživačka hipoteza.

Nadalje, dvije trećine ispitanika, točnije njih 62 % u potpunosti se slaže s time da poduzeće Ba-com d.o.o. djeluje u skladu s načelima odgovornosti, istinitosti, učinkovitosti, transparentnosti, kvalitete, postupanja u dobroj vjeri i poštovanja dobrih poslovnih običaja prema poslovnim partnerima te poslovnom i društvenom okružju. Nitko od ispitanika ne smatra da poduzeće Ba-com d.o.o. zloupotrebljava povjerenje korisnika potrošača, poslovnih partnera ili drugih sudionika nekog poslovnog odnosa ili da iskorištava njihov nedostatak iskustva, znanja ili njihovu dobru vjeru, a svi ispitanici smatraju da poduzeće Ba-com d.o.o. poštuje načelo o slobodnoj i fer konkurenciji i da postupa jednako prema svim sudionicima u poslovnom životu. Jedini oblik neetičnog ponašanja koji se provodi u istaknutom poduzeću, a koji navodi manji broj ispitanika (njih 4 %) je zanemarivanje mjera sigurnosti na radu, dok preostalih 96 % ispitanika ističe da se u tom poduzeću ne provodi nijedan oblik neetičnog ponašanja. Mišljenja ispitanika o tome bi li etično vođenje moglo koristiti tom poduzeću u smislu povećanja prodaje i udjela na tržištu, jačanja pozicije brenda, jačanja mogućnosti za motiviranje, privlačenje i zadržavanje zaposlenika i sl. podijeljena su. Tako se s tom tvrdnjom uglavnom ne slaže 28 % ispitanika, uglavnom se slaže 26 % ispitanika, po 18 % ispitanika se s time niti slaže, niti ne slaže, odnosno uopće se ne slaže s tom tvrdnjom, dok se 10 % ispitanika u potpunosti slaže s tvrdnjom da bi etično vođenje moglo koristiti poduzeću Ba-com d.o.o. U skladu s navedenim može se zaključiti i da se u poduzeću Ba-com d.o.o. poštuju načela poslovne etike u odnosu prema poslovnim partnerima i kupcima, čime se potvrđuje druga istraživačka hipoteza.

5. ZAKLJUČAK

Poslovna etika je skup vjerovanja o tome što se smatra moralnim, a što nemoralnim poslovanjem. Da bi poslovanje bilo u skladu s načelima poslovne etike, poslovne odluke ne smiju ugrožavati one na koje ta odluka utječe, odnosno zaposlenike, kupce, poslovne partnere, dobavljače, konkurente itd. Predmet poslovne etike čine pitanja moralne odgovornosti i čovjeka kao člana poduzeća, pitanja uspostavljanja moralnog subjektiviteta poduzeća te pitanja društveno-socijalne odgovornosti poduzeća.

Svrha je poslovne etike maksimalizirati vrijednosti postignute prodajom roba i usluga. Poslovna etika polazi od pretpostavke da u gospodarstvu ne smije biti prioritarno djelovanje isključivo po načelu ekonomske racionalnosti, već da treba voditi računa i o posljedicama gospodarskih aktivnosti i poslovnih odluka za društvo, okružje i ključne sudionike. Načela poslovne etike jesu načelo pravednosti, načelo solidarnosti te načelo podređenosti ili supsidijarnosti. Na poslovnu etiku utječu etike pojedinca, kultura organizacije, organizacijski sustav te vanjske interesne skupine. Iako nije lako utvrditi koji je etički način djelovanja, pa tako i poslovanja, mogu se koristiti četiri kriterija pri donošenju odluke u poslovnom svijetu kako bi ta odluka bila u skladu s načelima poslovne etike. To su utilitaristički kriterij, individualistički kriterij, kriterij prava i kriterij pravde.

U procesu donošenja etične odluke potrebno je prvo prepoznati problem, a zatim prikupiti činjenice i odrediti moguća rješenja. Sljedeći je korak procjena mogućih rješenja s različitih etičkih perspektiva, odnosno procjena prema četiri spomenuta kriterija. Etična odluka se donosi prema najboljem kriteriju i zatim primjenjuje. Posljednji je korak kontrola ispravnosti donesene odluke.

Za potrebe završnog rada ispitana je metodom anketiranja primjena načela poslovne etike u poduzeću Ba-com d.o.o. Riječ je o poduzeću kojem je primarna djelatnost opskrba alkoholnim i bezalkoholnim pićima, pivom, vinom, kavom, gotovim i polugotovim prehrambenim proizvodima, sanitarnom opremom i papirnom konfekcijom na području Istre, Hrvatskog Primorja i s posebnim naglaskom na području Dalmacije. U istraživanju je sudjelovalo 50 zaposlenika poduzeća Ba-com d.o.o., i to stalnih i sezonskih radnika koji rade u upravi poduzeća u Žrnovnici te u tom distribucijskom centru. Kao mjerni instrument korišten je anketni upitnik kreiran posebno za potrebe završnog rada. Istraživanje je provedeno u kolovozu 2018. godine. Anketni upitnik sadržavao je 18 pitanja zatvorenog tipa. Rezultati

istraživanja pokazali su da se u poduzeću Ba-com d.o.o. poštuju načela poslovne etike u odnosu prema zaposlenicima te načela poslovne etike u odnosu prema poslovnim partnerima i kupcima.

LITERATURA

Knjige:

1. Bebek, B. i Kolumbić, Ž. (2005). *Poslovna etika*. Zagreb: Sinergija.
2. Čehok, I. i Koprek, I. (1996). *Etika: priručnik jedne discipline*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Filipović, V. (1989). *Filozofski rječnik*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
4. Klaić, B. (1983). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Nakladni zavod Matice Hrvatske.
5. Kloše, A. (1996). *Poduzetnička etika: kako danas?* Zagreb: Školska knjiga.
6. Krkač, K. (2007). Temeljna pitanja korporacijske društvene odgovornosti. U: Krkač, K. (ur.), *Uvod u poslovnu etiku i korporacijsku društvenu odgovornost*. Zagreb: Zagrebačka škola ekonomije i menadžmenta, str. 219-256.
7. Krkač, K. i Mladić, D. (2007). Uvod u opću etiku. U: Krkač, K. (ur.), *Uvod u poslovnu etiku i korporacijsku društvenu odgovornost*. Zagreb: Zagrebačka škola ekonomije i menadžmenta, str. 27-70.
8. Vidanec, D. (2011). *Uvod u etiku poslovanja: priručnik*. Zapešić: Visoka škola za poslovanje i upravljanje s pravom javnosti „Baltazar Adam Krčelić“.
9. Vujić, V., Ivaniš, M. i Bojić, B. (2012). *Poslovna etika i multikultura*. Rijeka: Sinergija.
10. Zelenika, R. (2000). *Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela*. Rijeka: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
11. Žitinski, M. (2006). *Poslovna etika*. Dubrovnik: Sveučilište u Dubrovniku.
12. Žugaj, M. i Brčić, R. (2003). *Menadžment*. Varaždin; Varteks, Tiskara: Fakultet organizacije i informatike.

Članci:

1. Aleksić, A. (2007). Poslovna etika – element uspješnog poslovanja. *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 5, 1, str. 419-429.
2. Dujanić, M. (2003). Poslovna etika u funkciji managementa. *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci*, 21, 1, str. 53-63.

3. Gregorić, M. (2015). Poslovna etika i korporacijska društvena odgovornost u Hrvatskoj i Kataru. *Obrazovanje za poduzetništvo - E4E: znanstveno stručni časopis o obrazovanju za poduzetništvo*, 5, 2, str. 7-21.
4. Kovačić, M. (1996). Poslovna etika i svjetska poslovna praksa. *Slobodno poduzetništvo*, 19, 3, str. 127-134.
5. Parać, G. (2006). Financijsko upravljanje i kontrola. *Poslovna analiza i upravljanje*, 10, 1, str. 49-53.
6. Štimac, M. (1992). Poslovna etika. *Ekonomski analitičar*, 11, 1, str. 3-12.

Internetski izvori:

1. Ba-com , *O nama*, <https://ba-com.hr/o-nama/>, pristupljeno 4. kolovoza 2018.
2. Finifo, *Ba-com d.o.o.*, <http://www.fininfo.hr/Poduzece/Pregled/ba-com-/Detaljno/122293>, pristupljeno 4. kolovoza 2018.
3. Hrvatska enciklopedija, *Etika*, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=18496> (pristupljeno 22. srpnja 2018.)
4. Pupovac, D. (2006). *Etika za menadžere*, www.vguk.hr/download.php?downloadParams=studnewsfile%7C871, pristupljeno 28. srpnja 2018.

POPIS SLIKA, TABLICA I GRAFIKONA

Popis slika:

Slika 1. Klasifikacija etičnosti odluka.....	8
Slika 2. Čimbenici koji utječu na etično ponašanje u poduzeću	9
Slika 3. Proces donošenja etične odluke	13
Slika 4. Shema organizacijske strukture poduzeća Ba-com d.o.o.....	17

Popis tablica:

Tablica 1. Broj zaposlenika poduzeća Ba-com d.o.o. u razdoblju od 2012. do 2017. godine	19
---	----

Popis grafikona:

Grafikon 1. Vlasnička struktura poduzeća Ba-com d.o.o.	18
Grafikon 2. Udio ispitanika prema spolu	21
Grafikon 3. Udio ispitanika s obzirom na dob	22
Grafikon 4. Udio ispitanika s obzirom na stupanj obrazovanja	23
Grafikon 5. Udio ispitanika s obzirom na status zaposlenja	23
Grafikon 6. Udio ispitanika s obzirom na staž u poduzeću.....	24
Grafikon 7. Udio ispitanika s obzirom na statusnu razinu u poduzeću.....	25
Grafikon 8. Mišljenje ispitanika o važnosti poslovne etike	26
Grafikon 9. Postupanje ispitanika u skladu s načelima poslovne etike u njihovom radu	26
Grafikon 10. Mišljenje ispitanika o poštivanju etičkih načela prema radnicima u poduzeću Ba-com d.o.o.....	27
Grafikon 11. Mišljenje ispitanika o tome jesu li poslovne odluke u poduzeću Ba-com d.o.o. vezane za zapošljavanje, edukaciju, raspoređivanje poslova, plaću, vrednovanje i nagrađivanje radnog učinka, promociju radnika i osobito otkazivanje ugovora o radu korektne i pravedne	28

Grafikon 12. Mišljenje ispitanika o tome diskriminiraju li se ili uznemiravaju radnici u poduzeću Ba-com d.o.o. zbog spola, rase, vjerske, nacionalne ili političke pripadnosti, tjelesnih nedostataka, dobi, obiteljskog statusa ili bilo kakve osobne značajke ili uvjerenja.....	29
Grafikon 13. Mišljenje ispitanika o tome je li njihova plaća u poduzeću Ba-com d.o.o. primjerena s obzirom na radni učinak, kvalifikacije, radno iskustvo, uvjete i vrijeme rada....	30
Grafikon 14. Beneficije ispitanika koje su iznad onih određenih zakonskim regulativama	31
Grafikon 15. Mišljenje ispitanika o tome djeluje li poduzeće Ba-com d.o.o. u skladu s načelima poslovne etike u odnosu s poslovnim partnerima te u poslovnom i društvenom okružju.....	32
Grafikon 16. Mišljenje ispitanika o tome zloupotrebljava li poduzeće Ba-com d.o.o. povjerenje korisnika potrošača, poslovnih partnera ili drugih sudionika nekog poslovnog odnosa ili iskorištava njihov nedostatak iskustva, znanja ili njihovu dobru vjeru.....	33
Grafikon 17. Mišljenje ispitanika o tome poštuje li poduzeće Ba-com d.o.o. načelo o slobodnoj i fer konkurenciji i postupa li jednako prema svim sudionicima u poslovnom životu.....	34
Grafikon 18. Mišljenje ispitanika o tome provodi li se u poduzeću Ba-com neki od oblika neetičnog ponašanja	35
Grafikon 19. Mišljenje ispitanika o tome bi li etično vođenje moglo koristiti poduzeću Ba-com d.o.o.	36

SAŽETAK

Poslovna etika je skup vjerovanja o tome što se smatra moralnim, a što nemoralnim poslovanjem. Svrha je poslovne etike da se u poslovanju vodi računa o posljedicama gospodarskih aktivnosti i poslovnih odluka za društvo, okružje i ključne sudionike. U procesu donošenja etične odluke potrebno je prvo prepoznati problem, a zatim prikupiti činjenice i odrediti moguća rješenja. Sljedeći je korak procjena mogućih rješenja s različitih etičkih perspektiva. Etična odluka se donosi prema najboljem kriteriju i zatim primjenjuje. Posljednji je korak kontrola ispravnosti donesene odluke.

Za potrebe završnog rada ispitana je primjena načela poslovne etike u poduzeću Ba-com d.o.o. U istraživanju je sudjelovalo 50 zaposlenika poduzeća Ba-com d.o.o. Kao mjerni instrument korišten je anketni upitnik kreiran posebno za potrebe završnog rada. Rezultati istraživanja pokazali su da se u poduzeću Ba-com d.o.o. poštuju načela poslovne etike u odnosu prema zaposlenicima te načela poslovne etike u odnosu prema poslovnim partnerima i kupcima.

Ključne riječi: etika, poslovna etika, etička odluka

SUMMARY

Business ethics is a set of beliefs about what is considered a moral and immoral business. The purpose of business ethics is to consider the consequences of economic activities and business decisions for the company, the environment and the key participants. In the process of ethical decision making it is necessary to first identify the problem and then collect the facts and determine possible solutions. The next step is to evaluate possible solutions from different ethical perspectives. Ethical decision is made according to the best criterion and then applied. The last step is to check the correctness of the decision made.

For the purposes of this paper the principle of business ethics in the Ba-com trade d.o.o. was analyzed. The research was attended by 50 employees of Ba-com trade d.o.o. As a measuring instrument was used a questionnaire which was created specifically for the needs of this paper. The results of the research have shown that in the Ba-com trade d.o.o. respect the principles of business ethics in relation to employees and the principles of business ethics in relation to business partners and customers.

Key words: ethics, business ethics, ethical decision

PRILOZI

Anketni upitnik

Poštovani, molim Vas da ispunite anketni upitnik kojim se ispituje primjena načela poslovne etike u poduzeću Ba-com d.o.o. zbog potreba završnog rada na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Splitu. Istraživanje je anonimno, a anketni upitnici se koriste isključivo za potrebe istraživanja koje se provodi za završni rad. Molim Vas da odgovorite na sva pitanja u anketnom upitniku. Unaprijed zahvaljujem na izdvojenom vremenu.

Antonio Babić

Molim Vas da uz sljedeća pitanja zaokružite slovo prije odgovora koji se odnosi na Vas:

1. Spol:

- a) muški
- b) ženski.

2. Dob:

- a) do 25 godina
- b) od 26 do 35 godina
- c) od 36 do 45 godina
- d) od 46 do 55 godina
- e) 56 godina i više.

3. Stupanj obrazovanja:

- a) dvije godine srednje škole ili manje
- b) trogodišnja srednja škola
- c) četverogodišnja srednja škola
- d) viša škola
- e) visoka škola
- f) magisterij, doktorat.

4. Status zaposlenja:

- a) stalni zaposlenik (zaposlen na neodređeno)
- b) sezonski zaposlenik (zaposlen na određeno).

5. Staž u poduzeću:

- a) do 2 godine
- b) od 3 do 5 godina
- c) od 6 do 10 godina
- d) od 11 do 15 godina
- e) od 16 do 20 godina
- f) 21 godina i više.

6. Razina u poduzeću:

- a) izvršitelji
- b) viši i srednji rukovoditelji
- c) operativni rukovoditelji
- d) samostalni stručni kadrovi.

7. U kojoj mjeri smatrate da je važna poslovna etika?

- a) uopće nije važna
- b) uglavnom nije važna
- c) niti je važna, niti je nevažna
- d) uglavnom je važna
- e) jako je važna.

8. Postupate li u svojem radu u poduzeću Ba-com d.o.o. u skladu s načelima poslovne etike?

- a) nikada ne postupam u skladu s načelima poslovne etike
- b) uglavnom ne postupam u skladu s načelima poslovne etike
- c) niti postupam, niti ne postupam u skladu s načelima poslovne etike
- d) uglavnom postupam u skladu s načelima poslovne etike
- e) u potpunosti postupam u skladu s načelima poslovne etike.

9. Smatrate li da poduzeće Ba-com d.o.o. djeluje u skladu s načelima odgovornosti, istinitosti, učinkovitosti, transparentnosti, kvalitete, postupanja u dobroj vjeri i poštovanja dobrih poslovnih običaja prema vlastitim radnicima?

- a) uopće se ne slažem
- b) uglavnom se ne slažem
- c) niti se slažem, niti se ne slažem
- d) uglavnom se slažem
- e) u potpunosti se slažem.

10. Smatrate li da su poslovne odluke u poduzeću Ba-com d.o.o. vezane za zapošljavanje, edukaciju, raspoređivanje poslova, plaću, vrednovanje i nagrađivanje radnog učinka, promociju radnika i osobito otkazivanje ugovora o radu korektne i pravedne?

- a) uopće se ne slažem
- b) uglavnom se ne slažem
- c) niti se slažem, niti se ne slažem
- d) uglavnom se slažem
- e) u potpunosti se slažem.

11. Smatrate li da se u poduzeću Ba-com d.o.o. diskriminiraju ili uznemiravaju radnici zbog spola, rase, vjerske, nacionalne ili političke pripadnosti, tjelesnih nedostataka, dobi, obiteljskog statusa ili bilo kakve osobne značajke ili uvjerenja?

- a) uopće se ne slažem
- b) uglavnom se ne slažem
- c) niti se slažem, niti se ne slažem
- d) uglavnom se slažem
- e) u potpunosti se slažem.

12. Smatrate li da je Vaša plaća u poduzeću Ba-com d.o.o. primjerena s obzirom na radni učinak, kvalifikacije, radno iskustvo, uvjete i vrijeme rada?

- a) uopće se ne slažem
- b) uglavnom se ne slažem
- c) niti se slažem, niti se ne slažem
- d) uglavnom se slažem
- e) u potpunosti se slažem.

13. Koje beneficije imate kao zaposlenik, a iznad su onih određenih zakonskim regulativama?

- a) nemam nikakve dodatne beneficije
- b) naknade (novčane stimulacije) po učinku rada
- c) dodatni osobni troškovi (službeni mobitel, službeni automobil)
- d) dopunsko zdravstveno osiguranje
- e) životno ili dopunsko mirovinsko osiguranje
- f) isplata božićnice/dar za dijete
- g) ostalo.

14. Smatrate li da poduzeće Ba-com d.o.o. djeluje u skladu s načelima odgovornosti, istinitosti, učinkovitosti, transparentnosti, kvalitete, postupanja u dobroj vjeri i poštovanja dobrih poslovnih običaja prema poslovnim partnerima te poslovnom i društvenom okružju?

- a) uopće se ne slažem
- b) uglavnom se ne slažem
- c) niti se slažem, niti se ne slaže
- d) uglavnom se slažem
- e) u potpunosti se slažem.

15. Smatrate li da poduzeće Ba-com d.o.o. zloupotrebljava povjerenje korisnika potrošača, poslovnih partnera ili drugih sudionika nekog poslovnog odnosa ili iskorištava njihov nedostatak iskustva, znanja ili njihovu dobru vjeru?

- a) uopće se ne slažem
- b) uglavnom se ne slažem
- c) niti se slažem, niti se ne slažem
- d) uglavnom se slažem
- e) u potpunosti se slažem.

16. Smatrate li da poduzeće Ba-com d.o.o. poštuje načelo o slobodnoj i fer konkurenciji i da jednako postupaju prema svim sudionicima u poslovnom životu?

- a) uopće se ne slažem
- b) uglavnom se ne slažem
- c) niti se slažem, niti se ne slažem
- d) uglavnom se slažem
- e) u potpunosti se slažem.

17. Provodi li se neki od sljedećih oblika neetičnog ponašanja u poduzeću Ba-com d.o.o.?

- a) proračunati oblici neplaćenih usluga i darova
- b) porezne prijevare
- c) krađa poslovnih tajni konkurentskih poduzeća
- d) ponižavajuće postupanje s djelatnicima
- e) zanemarivanje mjera sigurnosti na radu
- f) ugrožavanje zdravlja i života radnika
- g) ne provodi se nijedan od oblika neetičnog ponašanja u navedenom poduzeću.

18. Smatrate li da bi etično vodenje moglo koristiti poduzeću Ba-com d.o.o. u smislu povećanja prodaje i udjela na tržištu, jačanja pozicije brenda, jačanja mogućnosti za motiviranje, privlačenje i zadržavanje zaposlenika i sl.?

- a) uopće se ne slažem
- b) uglavnom se ne slažem
- c) niti se slažem, niti se ne slažem
- d) uglavnom se slažem
- e) u potpunosti se slažem.